

OLIE OG VAND: KAN DEMOKRATIET OVERLEVE TECH?

**VINCENT HENDRICKS
MIKKEL MØLLER-SØRENSEN**

OLIE OG VAND: KAN DEMOKRATIET OVERLEVE TECH?
er udgivet af RÆSON MEDIER

Vartov
Farvergade 27
1463 København
redaktionen@raeson.dk

DESIGN & DTP: Creative United aps

RÆSON er nyhedsmagasinet om politik, skrevet af eksperter, politikere og journalister. Bladet udkommer fire gange om året på tryk og løbende på nettet:

www.raeson.dk

Magasinet er totalt uafhængigt af økonomiske og politiske interesser. Enhver artikel er alene udtryk for skribentens holdninger.

MÅ IKKE KOPIERES, VIDERESENDES ELLER PÅ ANDEN MÅDE DELES.

ISBN: 978-87-975623-8-3

FORSIDE: Det Hvide Hus, Washington D.C., 11. marts 2025: USA's præsident, Donald Trump, taler med pressen, flankeret af Tesla-direktør Elon Musk, foran en Tesla-bil

[FOTO: Kevin Lamarque/Reuters/Ritzau Scanpix]

BAGSIDE: Mikkel-Miller Sørensen & Vincent F. Hendricks

[FOTO: Tommy Frost for RÆSON]

Første udgave (ebog). Redaktionen afsluttet 01/04 2026

Olie og vand: Kan demokratiet overleve tech?

**EFTER VALGET 2024: ELON MUSK HAR SIGTET EFTER
STJERNERNE. NU ER VERDENSHERREDØMMET INDEN
FOR RÆKKEVIDDE** 8

MARTS 2025: VELKOMMEN TIL DEN TEKNOFEUDALE ÆRA 18

**MAJ 2025: VELKOMMMEN TL KAKISTOKRATIET, VOR TIDS
NYE STYREFORM** 27

**SEPTEMBER 2025: BLIVER MAGA SPLITTET MELLEM MUSK
OG TRUMP?** 30

**FEBRUAR 2026: UDFORDRER USA NU EUROPAS
DEMOKRATI?** 39

MARTS 2026: KAN DEMOKRATIET OVERLEVE TECH OG AI? 50

FORORD

”Kan demokratiet overleve tech?” er undertitlen på denne bog – og et af tidens vigtigste spørgsmål. For et par år siden ville milliardærene bag techgiganterne utvivlsomt have svaret, at alene spørgsmålet var malplaceret. Techindustrien generelt – og Big Tech specifikt – blev ikke (eller: lige så lidt som de fleste andre virksomheder) sat i verden for at stå vagt om demokratiet. Industrien stiller båndbredde, servercentre og fiberoptik til rådighed, så folk og fæ kan mødes om deres fælles interesser. Dele strikkeopskrifter, skaktips og ferie billeder, indhente råd til gymnasieopgaven eller firmaets næste årsrapport – eller måske blot opføre teatraliske dansevideoer med afsenderen selv i centrum.

Stiller man selvsamme spørgsmål til techindustrien i dag, er fortællingen imidlertid en ganske anden. Ved gentagne lejligheder har ejerkredsen – kaldet *techbros* – blandet sig i demokratiske anliggender. Da præsident Trump blev hældt af samfulde sociale platforme for at forbyde sig mod platformenes fællesskabsstandarder ved at opfordre til protest i forbindelse med stormløbet på den amerikanske kongres 6. januar 2021. Da Elon Musk erhvervede sig Twitter – nu X – i 2022 og i den forbindelse bekendtgjorde, at platformen de facto nu udgjorde selve det offentlige rum, hvor demokratiet ånder og lever, meninger mødes og brydes. Forbindelsen mellem tech og politik i USA kulminerede – foreløbigt – ved den ceremonielle indsættelse af Trump som USA’s 47. præsident i januar 2025, hvor alle techbosserne – fra Musk over Zuckerberg til Bezos og Pichai – sad på første række. Den amerikanske techindustri havde nu taget politisk stilling. Kortene blev lagt i Trumps kurv. Big Tech er blevet Big Maga. I sin afskedstale i 1961 advarede den Republikanske præsident Eisenhower sine landsmænd mod fremkomsten af et *militær-industrielt* kompleks. Det seneste år er konturerne af et *Trump-techindustrielt kompleks* begyndt at tegne sig. MAGA befinder sig i en alliance med “The Magnificent 7” – Microsoft, Apple, Alphabet (Google, der også ejer YouTube), Amazon, Meta (Facebook og Instagram), Nvidia og Tesla (hvis ejer, Elon Musk, også ejer bl.a. SpaceX og X, tidligere Twitter).

Denne obskøne forening er ikke nødvendigvis til fordel for folkestyret og de liberale frihedsideal. Men for det Trump-techindustrielle kompleks handler det heller ikke så meget om liberalt demokrati, som det handler om

magt over den informationsbårne infrastruktur og AI, igennem hvilken man kan regere. Om det foregår demokratisk eller ej, er ikke væsentligt for magtudøvelsen.

Siden Oplysningstiden har vi besunget den individuelle autonomi. Og af de styreformer, vi har opfundet, er demokratiet den, der sikrer den bedste balance mellem individets interesser og præferencer og almenvellets bedste. Men techindustriens infrastrukturambitioner og det liberale demokrati er som olie og vand – de blandes dårligt.

Med det Trump-techindustrielle kompleks ved roret kan det liberale demokrati komme til at lide en krank skæbne og blive afløst af en krydsning mellem autokrati og det, som grækerne kaldte *kakistokrati*. Sidstnævnte betegner en styreform, hvor de mindst kvalificerede personer er dem, der tager beslutningerne. Og det virker så dumt nu, hvor vi som mennesker bryster os af at være udstyret med begavelse – og i øvrigt har mere information til rådighed for kvalificeret overvejelse, beslutning og handling, end vi nogensinde har haft.

Vi er ikke alene på dette ocean af bekymring for det liberale demokratis vilkår i det techindustrielle kompleks. Trumps tidligere sikkerhedsrådgiver John R. Bolton, den Pulitzer-pris-vindende journalist og historiker Anne Applebaum, techetiker Tristan Harris, økonom og tidligere finansminister Yanis Varoufakis, techinvestor Robert McNamee, marketingprofessor og debattør Scott Galloway, forfatter Jonathan Taplin, professor Susanna Zuboff og i Danmark stemmer som professor Rebecca Adler-Nielsen, forfatter og analytiker Mads Vestergaard og lektor Pelle Guldborg Hansen står for grundige analyser og begavede, men bekymrende indsigter, der vitterligt er væsentlige at lytte til. En liste med anbefalinger følger på næste side – uagtet, at diskussionen kun lige er begyndt.

Vincent F. Hendricks
Mikkel Møller-Sørensen
København, marts 2026

Aktuelle bøger om temaerne:

- *Rovdyrenes Tid af Giuliano da Empoli (2025)*. Undersøger, hvordan den eksplosive udvikling inden for automatisering, overvågning og kunstig intelligens har forandret de politiske spilleregler.
- *The Tech Coup: How to Save Democracy from Silicon Valley af Marietje Schaake (2024)*: Undersøger, hvordan opbygningen af ukontrolleret magt hos techvirksomheder destabiliserer regeringsførelse: Firmaer træder ind i roller, der traditionelt varetages af regeringer.
- *Rewiring Democracy: How AI Will Transform Our Politics, Government, and Citizenship af Bruce Schneier and Nathan Sanders (2025)*: Udforsker de risici, som AI udgør for politiske, lovgivende og civile institutioner, og diskuterer samtidig, hvordan man kan strukturere AI for at søge en mere retfærdig forvaltning end den, vi risikerer nu.
- *Why AI Undermines Democracy and What to Do about It af Mark Coeckelbergh (2024)*: En filosofisk kritik, der argumenterer for, at magtkoncentrationen i techvirksomheder og regeringers brug af AI fører til risici som digital totalitarisme.
- *Outrage Machine: How Tech Amplifies Discontent, Disrupts Democracy af Tobias Rose-Stockwell (2023)*: Udforsker, hvordan sociale mediealgoritmer er designet til at udnytte stammeinstinkter, favorisere følelsesmæssige reaktioner frem for refleksion og dermed skabe en tillidskrise.
- *The Coming Wave: Technology, Power, and the 21st Century's Greatest Dilemma af Mustafa Suleyman (2023)*: Fremhæver, hvordan hurtigt udviklet kunstig intelligens og andre teknologier kan destabilisere nationalstaten og den sociale orden.
- *Containing Big Tech: How to Protect Our Civil Rights, Economy, and Democracy af Tom Kemp (2023)*: Fokuserer på farerne ved overindsamling af data, AI-drevet overvågning og store tech-virksomheders monopolistiske magt.
- *The Digital Republic: On Freedom and Democracy in the 21st Century af Jamie Susskind (2022)*: Argumenterer for, at nuværende trusler

som racistiske algoritmer og datalækager er et resultat af manglende evne til at styre teknologien ordentligt.

- ***The People Vs Tech: How the internet is killing democracy (and how to save it)*** af **Jamie Bartlett (2018)**: Argumenterer for, at den digitale revolution eroderer demokratiets byggesten, herunder fri vilje og middelklassen.
- ***World Without Mind: The Existential Threat of Big Tech*** af **Franklin Foer (2017)**: Diskuterer, hvordan store teknologiplatforme (Amazon, Facebook, Apple, Google) ødelægger privatlivets fred og opmuntrer til konformitet frem for uafhængig tænkning.

EFTER VALGET 2024: Elon Musk har sigtet efter stjernerne. Nu er verdensherredømmet inden for rækkevidde

Med valget af Trump går økonomi, politik, identitet og informationsinfrastruktur nu ikke blot op i en højere enhed, men i den ultimative mosaik. Kan man styre mosaikkens bevægelige dele, er der tale om en magtstruktur, som verden aldrig før har været vidne til.

Af Vincent F. Hendricks & Mikkel Møller-Sørensen

Valget af Donald Trump som den 47. præsident i USA er resultatet af en kampagne og en virkelighed, der kommer med mange nye, bevægelige dele, mobilisering og alliancer, der aldrig før har set dagens lys. Med et satellitnetværk, et par sociale platforme, valglotterier og spilindustri, kampsportsmesterskaber og et nyt medieøkosystem bestående af udvalgte podcastere, nyhedsinfluencere, komikere og identitetskrigere i manofæren samt ikke at forglemme: verdens rigeste mand. Det er lykkedes Trump at gøre rent bord – ved ikke blot at sætte sig i præsidentembedet, men ligeledes erobre Kongressen, alle syv svingstater og ikke bare valgmandskollegiet, men et flertal af de afgivne stemmer.

Under stjernerne på himlen

I 1773 var den engelske trones statskasse tom efter (endnu) en krig mod Frankrig, og derfor forsøgte kongen at lappe hullet ved at pålægge de amerikanske kolonier en øget told på te. Under merkantilismen havde kongemagten formelt set monopol på eksporten af te, hvorfor forbrugerne ikke blot kunne afsøge andre udbydere på et frit marked. Kolonierne blev pålagt at betale – men havde ingen politisk repræsentation endsige medbestemmelse. Dette for kongen så bekvemmelige påfund faldt ikke i god jord på det amerikanske fastland, hvor vrede demonstranter i Boston en decemberdag protesterede ved at smide den importerede te over bord fra tre

handelsskibe, der lå til kaj. ”No taxation without representation”, lød slagordet, og The Boston Tea Party ændrede USA. Dengang var det folket og den almindelige (mandlige) borger – høj som lav – der søgte politisk repræsentation. I dagens USA er det snarere store virksomheder, der nødtigt betaler skat uden at sikre sig en plads ved bordet i Washington, når politikken skal fastlægges og sidenhen implementeres. For i De Forenede Stater går penge og politik hånd i hånd og ved fælles fodslag. De pekuniære interesser er politiske, og de politiske interesser er pekuniære. Det er således noget nær umuligt at vinde et præsidentvalg uden pengestærke interessenter bag sig, kun Obama-kampagnen udgør måske en vis undtagelse i nyere tid.

Lobbyismens invasion i Kongressen og regeringskontorerne er som sådan ingen nyhed, men at den foregår så utildækket, i fuldt flor, er uhørt. Elon Musk har nærmest været stueplante i præsidentdomicilet Mar-a-lago¹, siden Trump vandt valget. Det er en kendsgerning, at verdens mest magtfulde og verdens rigeste har slået pjalterne sammen. I 1783, da revolutionen var vundet, og nationen USA skabt i Guds nåde, var ambitionen ellers, at rentieren og statsmanden var adskilte og med en armlængde imellem. I 2024 indgår de et fornuftsægteskab, hvor den ene tjeneste er den anden værd.

Det var ikke, hvad The Founding Fathers havde i tankerne. Førhen var det sædvane, at både politikerens og forretningsmandens i det mindste dækkede over forholdet.

Tag fx fadæsen vedrørende American Legislative Exchange Council, der er registreret som en NGO, men nok snarere er at betragte som en lobbyvirksomhed for konservative stemmer og erhvervslivet.² ALEC faldt i unåde i pressen, da det i 2011-12 kom frem, at man bedrev lobbyvirksomhed og havde for tætte bånd til folkevalgte politikere. Ej heller var Bush-administrationen hurtig til at meddele, at man inviterede olieindustriens direktører indenfor,³ da energipolitikken skulle fastlægges i starten af 2000'erne. Men i den nye politiske virkelighed gør Trump og Musk sig ikke denne anstrengelse. Under valgkampen blev det klart for begge parter, at de havde sammenfaldende interesser,⁴ hvorefter de to offentligt bejlede til hinanden. Sidenhen er de gået på scenen sammen og har rost hinanden til skyerne viralt. I sin sejrstale hyldede Trump Musk – med ordene: ”En ny stjerne er født”⁵.

Og Trump blev i det kosmiske hjørne, da han retorisk spurgte: ”Hvad er Starlink?”. Det var i 2015, at Musk grundlagde firmaet, som tilbyder kommunikations- og internetløsninger til forbrugere, virksomheder og stater i områder, hvor der er ringe muligheder for at gå online – p.t. med kunder i Nordamerika, Sydamerika og Europa. Firmaet har flere tusinde små LEO-satellitter (Low Earth Orbit),⁶ der er placeret væsentligt lavere i atmosfæren end geostationære satellitter. Af denne grund er de ideelle til netop internet- og kommunikationsløsninger, da signalforsinkelsen er meget lille, men til gengæld skal der et stort antal til at give dækning. Starlink er et datterselskab under SpaceX – begge leverer tocifret eksponentiel vækst og har allerede nået en samlet omsætning på 8,7 mia. dollars⁷.

I september 2024 lagde Starlink arm med de brasilianske myndigheder. Kontroversen kom sig af, at højesteretsdommer Alexandre de Moraes påbød det sociale medie X – ligeledes ejet af Musk – at fjerne en række konti,⁸ der spredte misinformation. X har nægtet at følge påbuddet og vil heller ikke betale sine bøder. Da Moraes søgte at forbyde og blokere for adgang til det sociale medie, annoncerede Starlink, at selskabet ikke agtede at følge dommen,⁹ og at brasilianerne derfor fortsat kunne få adgang til mediet via selskabets servicer. Musk og X har dog siden givet efter og lukket de konti, som retten oprindeligt ønskede fjernet, og kan derfor fortsat operere i landet.¹⁰ Under den ugevis lange konflikt med den brasilianske stat tabte mediet da også markedsandele til konkurrenten Meta.

Starlink viste sig at være et uundværligt værktøj i Ukraine under den indledende russiske invasion og har haft stor betydning siden.¹¹ Ukrainerne har benyttet det flittigt til en række formål – overvågning, kommunikation med tropper på landjorden og til at guide artilleri og droneangreb mod fjenden. Og Starlink bruges også af civile, eftersom den russiske invasionsstyrke har ødelagt internetmaster og meget anden infrastruktur.

Derfor er Ukraine dybt afhængigt af Starlink – og dermed af Musk. Musk har ved én lejlighed sat en fod i døren for ukrainernes brug af netværket, da han i 2022 ikke tillod dem adgang over Krim, som Rusland annekterede i 2014. Ukraine adspurgte ellers Musk udtrykkeligt – med det formål at gå i offensiven – men fik nej. Dermed forhindrede Musk angiveligt et angreb på den russiske flåde, der var stationeret i Sevastopol.

Musk begrundede beslutningen med,¹² at han hverken ønskede at eskalere krigen eller at engagere SpaceX i, hvad han betragtede som en

krigserklæring. Starlink-ejeren har også ved tidligere lejligheder opfordret til våbenhvile og sidenhen foreslået en fred, der i øvrigt indebar, at Ukraine skulle afgive Krim til Rusland: ”This is highly likely to be the outcome in the end – just a question of how many die before then”,¹³ som han udtrykte det på X. Og så er Musk tilmed på fornavn med Vladimir Putin – sammen har de afholdt telefonmøder om situationen i Ukraine.¹⁴ Da Ukraines præsident, Zelenskyj, ringede for at lykønske Trump med præsidentvalgsejren, var Musk med på linjen under en del af samtalen.

Musk har sigtet efter stjernerne og nået sin destination. Derfra kigger han ned og dirigerer med alle andre – fra soldater til folkevalgte – efter forgodtbefindende. Lidt til højre og lidt til venstre, men ikke for langt. Og han har vist sig både villig og i stand til at trække stikket og dermed bestemme, om ukrainerne skyder med det tunge skyts eller kaster med sten.¹⁵

Har han nået sit endemål? Næppe. Og sammen med en anden rigmand, Vivek Ramaswamy, skal han nu stå i spidsen for et nyt ministerium: Department of Government Efficiency (DOGE)¹⁶, der skal slanke den offentlige sektor med omkring 2 billioner dollars [se også s.17].¹⁷ DOGE er sjovt nok også navnet på Musks foretrukne kryptovaluta¹⁸.

Den private foretagsomhed er blevet budt velkommen i Det Hvide Hus – i rampelysets skær og uden dække. Husk på, at Musk via SpaceX har store økonomiske aftaler med den amerikanske stat for i omegnen af 19 mia. dollars (knyttet til rumprogrammet),¹⁹ samtidig med at han bidrog til Trumps kampagne med i omegnen af 130 mio. dollars.²⁰ Også den nyslåede vicepræsident har en techvelgører, som Musk har en betragtelig forhistorie med.

Trump/Musk og Vance/Thiel

Helt ligesom Trump har Musk formået at skabe sammenfald mellem sine økonomiske og politiske interesser.²¹ Det ene ben får det andet til at bevæge sig. Som majoritetsejere af henholdsvis X og Truth Social er Musk og Trump ejere af politiske aktier, der konvergerer i opmærksomhedsøkonomien. Denne fælles platform bestående af X og Truth kan offentligheden jævnt hen forvente kommer til at udgøre den primære digitale platform og megafon. Herfra vil Trump-administrationens (og Musks) politik primært blive annonceret til informationsmarkedet – uden om og fri af den etablerede presses kritik og filter.

Alene under valgkampen udgik fra Musks egen konto på X mange fingerede nyhedshistorier og misinformationskampagner til Trumps fordel, der i alt blev vist mere end to milliarder gange.²² Læg hertil, at Musk (og Trump) nu også dikterer, hvilket indhold der kan tilgås gennem Starlink, og ikke mindst hvor. Således kan deres fælles platform stå til at blive anvendt ikke alene i USA, men som det primære medie i alle de dele af verden, hvor satellitterne bruges – herunder potentielt i konfliktzoner verden over.

Hvad end der er tale om indenrigs- eller udenrigspolitiske anliggender, har Musk og Trump med deres fælles platform *de facto* sat sig på det offentlige rum og dermed den demokratiske infrastruktur.²³

Præsidentvalget den 5. november blev ikke vundet, men til gengæld tabt: Trump gjorde valgkampen til et spørgsmål om fortællinger og til identitetsmarkører,²⁴ og de fleste kneb gælder. Det samme vil gøre sig gældende for legitimering af Trumps politik – bragt uden for rækkevidde af kritiske røster og serveret direkte til vælgerbasen og offentligheden i øvrigt.

Det hele foregår i ytringsfrihedens navn. Musk og Trump foregiver begge at være ytringsfrihedsabsolutister – dog kun så længe DE har magten til at bestemme, hvem der har en stemme i deres informationsbårne offentlighed²⁵ samt dirigerer informationsstrømmen i deres favør.

I makkerparrets slipstrøm følger duoen bestående af techentreprenøren og medlem af 'Paypal-mafiaen'²⁶ (som Musk også i sin tid tilhørte) Peter Thiel og vicepræsident J.D. Vance, der mødtes i 2011. Thiel var en af de første investorer i Facebook og er også medstifter af det kontroversielle, børsnoterede selskab Palantir Technologies, der udvikler avanceret software og AI til dataanalyse. Dette bruges i udbredt grad til overvågning samt integration af politiets og efterretningstjenestens databaser. Endvidere kan Palantirs software anvendes af grænsepolitiet (ICE),²⁷ og Palantir har store statskontrakter med det nationale sikkerhedsagenturs (NSA) efterretningsvirksomhed og andre statsorganer i øvrigt for små 300 mio. dollars indtil videre.²⁸

Thiel har siden sine unge år i slut-80'erne hævdet at være klassisk libertarianer²⁹ og i forlængelse heraf også ytringsfrihedsabsolutist – ligesom Musk.³⁰ Libertarianere abonnerer på en grundlæggende idé om, at individers negative frihed – ifølge hvilken borgerens frihed ikke må underlægges andres autoritet – sættes først, højest og bør fremmes, og statens eksistensberettigelse er at værne om dette ideal. I anliggender, der ikke

vedrører forsvaret og sikringen af individets frihed, bør statens magt og størrelse således både begrænses og holdes i snor. Markedsøkonomien er at foretrække, da den faciliterer den frie udveksling og gensidige økonomiske fordel mellem rationelle, samtykkende individer.

Thiels forretningsforetagende, der profiterer på overvågning og dermed krænkelse af privatlivets fred, passer ikke med de påståede libertarianske idealer. Frihed og overvågning er to begreber, der ret beset ikke er forenelige – og at forsøge brobygning mellem de to (som det i 2019 blev forsøgt fra det danske riges højeste talerstol af justitsminister Nick Hækkerup³¹) er dømt til at mislykkes. Thiels fortolkning af libertarianisme har igennem årene vist sig at være omtrent lige så kreativ, som den fremstår kontradiktorisk. Det oprindelige formål med betalingsplatformen Paypal synes i nogen grad at flugte med libertarianismen – men det gør hverken Facebooks eller Palantirs ambitioner.

Thiel søger at sikre sin egen og sine (politiske) forretningsforbindelsers noget nær grænseløse frihed og hertilhørende økonomiske interesser. Derfor skal statens størrelse og magt holdes i snor af alliancer som netop Thiel/Vance og Musk/Trump. Og her er Thiel og Musk af samme støbning. De henholder sig til Meta-CEO Mark Zuckerbergs berømte og berygtede motto: ”Move fast and break things. The idea is that if you never break anything, you're probably not moving fast enough”.³² Mottoet indrammer en techfilosofi, der specielt i 2010’erne var populær i Silicon Valley og på den amerikanske vestkyst i øvrigt, hvor store dele af techindustrien har deres hovedsæder: Mere er altid bedre sideløbende med at disruption af markedsmekanismer, offentlighed, ordentlighed, regler og regulering immervæk er at foretrække – uden nævneværdig skæven til konsekvenserne af en sådan ideologis håndgribelige fremfærd.³³

På den ene side hylder disse Silicon Valley-ledere idealet om den individuelle frihed og foretagsomhed, på den anden side har man indrettet sin forretning på at overvåge den enkelte borger eller bruger. I det ene øjeblik skal de frie markedskræfter husere på et heterogent marked; i det andet øjeblik vil man samtidig have monopolet – for som Thiel siger: ”Går man ikke efter monopolet, er man en taber”.³⁴ Flittigt benytter såvel Musk som Thiel sig af ideologisk *cherry picking*, hvor man abonnerer på idealer efter forgodtbefindende, men med en dividende for øje – for ligesom Trump spekulerer de begge både langt og kort i politiske aktiver.³⁵ De foregiver at

forsvare friheden mod en statsmagt domineret af en elitær, privilegeret overklasse, men det er snarere tilfældet, at de selv udgør den elite, der har tilranet sig magten og nu korrumpere staten. Det, der adskiller dem, er i nogen grad måden, hvorpå de gør, hvad de gør. Musk foretrækker rampelyset og trives i kaos. Thiel derimod opererer kalkuleret bag kulisserne.

Således tegner der sig et billede af kartellignende virksomhed på øverste niveau bestående af den økonomiske og politiske elite, hvilket er paradoksalt, taget i betragtning at Trump netop portrætterer sig som *antiestablishment*. Alene idéen om et hold af stærke mænd som modvægt til *wokeisme* og dagsordener, der fokuserer på diversitet, lighed og inklusion (DEI: *diversity, equity, inclusion*³⁶), blev afgørende under præsidentvalget – og bliver desuden flittigt benyttet på ideernes frie (online)markedsplads for identitetspolitik.

Manosfæren, medielandskabet og lorteøen Puerto Rico

Manosfæren er betegnelsen for den del af den digitale offentlighed, i hvilken mænd mødes i en diskussion om køn, kønsidentitet og maskulinitet i stort og små – fra politik og ideologi til hobbyer. Det foregår med ofte ganske bramfrit sprog og tone i opposition til feminisme, *woke*-dagsordener og anden identitetspolitik, der ud over køn typisk tæller etnicitet og social klasse.

I den brede offentlighed blev manosfæren nok bedst kendt gennem den nu af mange platforme bandlyste amerikansk-engelske Andrew Tate,³⁷ der i egenskab af influencer, forretningsmand og professionel kickbokser hyldede det, der i dag er kendt som *aspirational masculinity*.³⁸ Dette begreb hviler, som så mange andre kønsdiskussioner, på begrebet om *empowerment*, der igen stammer fra den amerikanske borgerrettighedsbevægelse fra 1960'erne. Den aspirerende maskulinitet henviser således til en styrkelse af handleevne, kontrol og ejerskab over egne overvejelser, beslutninger og handlinger i egenskab af mand – i modsætning til kvinder og typisk andre kønsdenomineringer fra nonbinær over transkønnet til de over 70 kønsbestemmelser, der har været mulige på Facebook siden 2014.³⁹

Om end Andrew Tate for mange nok er den mest kendte, så er han bestemt ikke den eneste i den nye online-offentlighed.⁴⁰ Her finder man bl.a. figurer som sangeren Kid Rock og podcasteren Joe Rogan – der driver verdens største podcast med gennemsnitligt 20 millioner lyttere og også agerer kampsportskommentator. Kid Rock er en af Trumps loyale støtter,⁴¹

og Donald Trump besøgte Joe Rogan til et tretimers interview et par uger inden præsidentvalget 2024.⁴² I denne podcastepisode, der nåede ud til 55 millioner lyttere⁴³ og er blevet set 50 millioner gange på YouTube,⁴⁴ diskuterer Rogan og Trump alt fra politik over biler og raketter til deres fælles interesse for kampsport, herunder Ultimate Fighting Championship og dennes direktør, Dana White. Selvsamme White trådte op på scenen for at lykønske Trump ved sejrsfesten i West Palm Beach. Ligesom Trump har både Vance og White gæstet Rogan, men da præsidentkandidat Kamala Harris fik tilbuddet, endte det med, at de ikke kunne blive enige om betingelserne, og dermed blev det ikke til noget.⁴⁵ Det har mange Demokrater siden fortrudt bitterligt.⁴⁶ Joe Rogan endte med at støtte Trump,⁴⁷ selvom han har omtalt Obama som den bedste præsident nogensinde⁴⁸ og i 2020 støttede Bernie Sanders.⁴⁹

Den amerikanske professor i marketing ved New York University Scott Galloway⁵⁰ har kaldt det overståede præsidentvalg for ”The Testosterone Podcast Election⁵¹” i et meget oplysende og anbefalelsesværdigt interview hos Smerconish på CNN (9. november 2024).⁵² I interviewet forklarer Galloway, hvordan det lykkedes Trumps kampagne at udvide vælgerbasen ved at mobilisere specielt unge mandlige vælgere under 30,⁵³ der interesserer sig for computerspil og online-betting, kryptohandel, penge- og mikroinvesteringer, kampsport, biler og det, der er *anti-woke* – kort sagt alt det, der også diskuteres i de podcasts, der er populære i manoscæren.

Sammen med den etablerede presse fór Demokraterne i flint, da en komiker ved navn Tony Hinchcliffe⁵⁴ til det store Trump-rally i Madison Square Garden omtalte Puerto Rico som en ’ø af skrald’ og – sådan fremstod det – fornærmede alle latinovælgere. Det skete imidlertid ikke, tværtimod *forøgedes* andelen af latinovælgere,⁵⁵ der stemte på Trump til valget. Seancen i Madison Square Garden var i øvrigt rig på profant, racistisk og nedladende sprogbrug om alt fra minoriteter til Det Demokratiske Parti og ikke mindst Kamala Harris, der blev omtalt som alt fra skøge til dæmon.⁵⁶

Hvem er denne for den brede offentlighed stort set ukendte komiker Tony Hinchcliffe? Han er en af Joe Rogans opdagelser⁵⁷ sammen med en hel underskov af unge komikere og nyhedsinfluencere, som generation Z – og ikke mindst unge mænd – lytter til. Et nyt studie efter præsidentvalget viser, at 21 pct. af amerikanere får deres nyheder fra influencere – og hele 37 pct.

af de 18-29-årige.⁵⁸ Trump-kampagnen skulle ovenikøbet have rådført sig med Trumps yngste søn, 18-årig Barron,⁵⁹ for præcis at få fastlagt, hvad og hvem den næste generation lytter til. Og det er ikke CNN, FOX, CBS, ABC, New York Times, Washington Post, The National Enquirer eller bedagede late night talk show-værter som Stephen Colbert, Bill Maher eller Jimmy Kimmel. Det er *heller ikke* Taylor Swift, Beyoncé, Oprah Winfrey, Richard Gere, Will-i-am, Mick Jagger eller Harrison Ford. Så når Demokraterne stiller med disse figurer, der støtter Harris, stiller Trump med foromtalt og en række andre personager, der ikke er en del af Hollywood-etablisementet, og som ikke bryder sig om *wokeisme*. Hvor spørgsmålet ikke er, hvor krænkende en joke er, men om du kan 'tage den', ligegyldigt hvor grov den end måtte være, og ligegyldigt hvilken minoritet du så måtte tilhøre: sort, hvid, latino, hvad som helst, hvem som helst. En af disse unge nyhedsinfluencere,⁶⁰ komikere og samfundsrevsere, Tim Dillon, der også har været rundt om Joe Rogan⁶¹, karakteriserede det således: "At være amerikaner svarer til at få en abort med en pistol".

Ingen reaktion uden modreaktion. Trump lykkedes med at samle en alliance ved at tappe ind i dette nye medielandskab og -økosystem af politiske understrømme mellem manofæren og MAGA, der godt nok også er identitetspolitisk, men *antiwoke* og antielitær. I dette miljø er man amerikaner, hvis man bekymrer sig om det, der bekymrer en 'ægte amerikaner' – hvilket i al væsentlighed vil sige fx inflation, jobs, grænsemuren, huskøb og rentesatser, billigere benzin og dagligvarer. Og det er ligegyldigt, om man tilhører den ene etniske minoritetsgruppe eller den anden. I denne konfiguration betragtes *wokeisme* og klassisk identitetspolitik præcis som *ekskluderende*, når de vedbliver med at fokusere på højtravende begreber som diversitet, lighed og inklusion og ikke på, hvad det vil sige at være en amerikaner med ægte dagligdagsproblemer, der absolut ikke er de samme som dem, berømtederne måtte have.

Enhver politisk strateg vil sige, at man skal være dér, hvor vælgerne er. Netop – og de befinder sig der, hvor de kan samles uden at blive nævneværdigt forstyrret i interesser og ideologier. At invitere en frivol og vulgær komiker til Madison Square Garden er en måde at signalere på, at de, der ser sig som marginaliserede – *måske MAGA-naliserede?* – bliver hørt og taget alvorligt. At udlodde 1 mio. dollars i et lotteri, som Musk gjorde det gentagne gange under valgkampen, er en måde at signalere på, at der er plads

til alle dem i manoscæren, der har en forkærlighed for online-gambling. Dem er der mange af, for det amerikanske gamblingmarked omsatte for godt 12 mia. dollars i 2023. At spille på, hvem der vinder et præsidentvalg, er lige så godt som at spille på, hvem der vinder den næste turnering i UFC-mesterskabet. Musks initiativ blev så yderligere hjulpet og legitimeret af, at præsidentvalgs-væddemål nu officielt er lovlige i USA, også selvom det betyder en betydelig fare for, at folk inden længe ikke vil kunne kende forskel på væddemålsodds og meningsmålinger.⁶²

Med valget af Trump går økonomi, politik, identitet og informationsinfrastruktur nu ikke blot op i en højere enhed, men i den ultimative mosaik. Kan USA's nye magthavere styre mosaikkens bevægelige dele, har de skabt en magtstruktur, som verden aldrig før har været vidne til.

MARTS 2025: Velkommen til den teknofeudale æra

Valget af Donald Trump som den 47. præsident i USA er resultatet af en kampagne og en virkelighed, der kommer med mange nye, bevægelige dele, mobilisering og alliancer, der aldrig før har set dagens lys. Med et satellitnetværk, et par sociale platforme, valglotterier og spilindustri.

Af Vincent F. Hendricks & Mikkel Møller-Sørensen

Som vi forudså i det foregående nummer af RÆSON (se side 7), indvarslede Trumps sejr et historisk magtskifte – ikke alene når det gælder USA; men hele verden. Og det går stærkt!

Verden holder vejret – og er ved at tabe pusten samtidig! Siden præsident Trump trådte til, den 20. januar, er en bølge af usikkerhed i alskens anliggender skyllet over verden. Det er resultatet af en nøje anlagt strategi, der har vist sig aldeles effektiv over for både medierne og det politiske landskab nationalt såvel som internationalt. Måske kan den endog afskaffe det frie marked, lamme retsstaten, afvikle individets frihed og vælte demokratiet?

Oversvømmelsen

Donald J. Trump indtog Det Hvide Hus som USA's 45. præsident i januar 2017, og det følgende år erkendte hans daværende rådgiver Steve Bannon uden omsvøb, hvad strategien var: ”Demokraterne betyder ingenting [...] Den rigtige opposition er medierne. Og måden at håndtere dem på er at *oversvømme zonen med lort* [flood the zone with shit]”.⁶³ Der er kun så og så meget båndbredde til samtalen i det offentlige rum – og opmærksomhedsøkonomien, der styrer informationsmarkedet, udgør et nulsumsspil:⁶⁴ Medierne må nøje og konstant afveje, hvor opmærksomhedslyset skal fokuseres. I informationstidsalderen er det selvsagt ikke information, det skorter på, men mængden af opmærksomhed. Når medierne på offentlighedens vegne vælger at fokusere

på én politisk udmelding eller ét initiativ, forsvinder alt andet. Således kan det være en vindende strategi for afsenderen at søsætte tilstrækkeligt mange forskelligartede initiativer og udmeldinger af varierende informationsmæssig kvalitet dagligt – fra rent 'shit' over bullshit via fingerede nyheder og desinformationskampagner til sandfærdige observationer og seriøse realpolitiske tiltag.⁶⁵ Og mens medierne, i overensstemmelse med publicistiske principper og god presseskik, langsomt rapporterer, redigerer, efterprøver og tryktester én udmelding eller historie, stikker afsenderen i en anden retning, bemægtiger sig en ny dagsorden, implementerer et nyt eller allerede annonceret kontroversielt politisk initiativ, som pressen i mellemtiden har glemt eller forbigået. Som Bannon har bekendtgjort: "Det her handler ikke om overtalelse, men om vildledning"⁶⁶. Det er ikke modtager, men afsender, der vælger tid og sted.

I fordums tid var det ved tilbageholdelse af information, at magten kunne konsolidere sig. I informationstidsalderen er det ved hjælp af infostorme⁶⁷ og overfloden af (u)nyttige nyheder, hysteriske historier og megalomane meldinger, alt imens "vi morer os selv ihjel"⁶⁸, som Neil Postman forudså. En håndfuld 'nyhedsbomber' i døgnet er mere end rigeligt til at fylde samtalen i det offentlige rum. Der vil til stadighed være noget, som medierne ikke kan nå at dække.

Denne 'Flood the zone'-strategi virkede i 2018, og den virker stadig. Og ikke alene over for medierne – den har også vist sig såre effektiv som decideret *politisk instrument*⁶⁹ – og endog *juridisk redskab*. Strategien har suget ilten ud af Kongressens korridorer med omkring 100 nye præsidentielle dekretter og omstødelse.⁷⁰ Foruden udmeldinger om annektering af Panama-kanalen,⁷¹ Gaza som Middelhavets fremtidige ferieparadis,⁷² Canada som den 51. stat i USA,⁷³ direkte forhandlinger med russerne om freden i Ukraine – med såvel ukrainerne som europæerne på sidelinjen – eller en overtagelse af Grønland,⁷⁴ der skal omdøbes til Red, White and Blueland, som det lød fra den amerikanske politiker i Repræsentanternes Hus Earl "Buddy" Carter den 12. februar 2025⁷⁵ i et reelt lovforslag.⁷⁶ På sikkerhedskonferencen i München deltog både forsvarsminister Pete Hegseth og vicepræsident J.D. Vance.⁷⁷ Hegseth såede tvivl om NATO, og Vance udfordrede Europa, hvis største problem er de uerkendte indre fjender, ikke Rusland, ikke Kina. På konferencens sidste dag brød

formanden, Christoph Heusgen, sammen i gråd.⁷⁸ Ikke godt at ende grådskvalt på en sikkerhedskonference!

En konsekvens af 'Flood the zone'-strategien er skabelse af usikkerhed og dermed lammelse af kvalificeret overvejelse, beslutning og handling. Indstiftelsen af en sådan usikkerhed blandt såvel venner som fjender viser sig aldeles fordelagtig, når man som Trump 'går kort' på sine politiske investeringer⁷⁹ med det formål at maksimere en dividende [en investeringsstrategi, der alene fokuserer på det korte sigte, red.]. Med præsident Trump ved roret kan gevinsten være opmærksomhed, magt eller penge – men i opmærksomhedsøkonomien er det hele én og samme sag. Techgiganterne er med – helt bogstaveligt som ved indsættelsen: på allerførste række. Trump har således fået hjælp til at bemægtige sig de politiske ideers markedsplads via størstedelen af den informationsbårne infrastruktur, der strækker sig fra finanser over fødevarer til sundhed, uddannelse, kommunikation og energiforsyning.⁸⁰ Alle tech-bros [det uformelle broderskab mellem de store techvirksomheders ejere/direktører, red.] har nemlig allieret sig med Trump i en *pay-to-play*-konstruktion,⁸¹ herunder Mark Zuckerberg fra Meta, Jeff Bezos fra Amazon, Tim Cook fra Apple, Sundar Pichai fra Google og Shou Zi Chew fra TikTok. Hele *entouragen* er anført af verdens rigeste mand, Elon Musk, der også var den største bidragsyder til Trumps kampagne. Manden bag Tesla, SpaceX, X, xAI, Neuralink, Starlink, The Boring Company⁸² og nu [februar 2025, red.] nyudnævnt chef for DOGE – Department of Government Efficiency,⁸³ der er sat i verden for at omkalfatre den amerikanske statsadministration indefra. Samtidig blander han sig i både indenrigs- og udenrigspolitik via sin egen X-konto – støtter Alternative für Deutschland⁸⁴ og udfordrer lovgivning på techområdet i EU.⁸⁵ Velkommen til den teknofeudale æra⁸⁶, hvor Facebooks gamle slogan "Move fast and break things" skal afprøves både i statsapparatet og i det diplomatiske spil.

Den nye rekrut: Zuckerberg

Husk på mundheldet "Divide and conquer" – del og hersk. Næstefter Musk er Zuckerberg den mest prominente herre i Trumps *pay-to-play*-konstruktion. I 2021 smed Zuckerberg ellers Trump på porten efter stormen på Kongressen den 6. januar ved at udelukke ham fra Metas platforme på ubestemt tid. Stormen og skandalen lignede Trumps sidste

politiske krampetrækninger. Han fremstod som en færdig mand i politik, der kunne se frem til endnu en rigsretssag, civile søgsmål og sidenhen adskillige straffesager. Men med først en håndsækning fra de Republikanske fæller og senere en form for immunitet fra Højesteret, hvor en præsident ikke kan tages til nævneværdig juridisk indtægt for beslutninger taget i præsidentperioden, blev tavlen vasket ren. Trump fik et vaskeægte frikort fra fængslet oven i hatten – Trump kan ikke tages til juridisk indtægt for, hvad han gør, hvad han vil – hverken inden for lovens rammer eller tilsyneladende mestendels uden for lovens rammer.⁸⁷ Og dommen for regnskabssvindler – begået med det formål at dække over affæren med pornoskuespilleren Stormy Daniels? Den blev reduceret til en fodnote og belejligt brugt af Trump i hans narrativ om en heksejagt eksekveret af Demokraterne i ledtog med den etablerede presse. For mange – ikke alene i MAGA-land, men også i midten af amerikansk politik – blev offerfortællingen bekræftet af attentatforsøget på Trump den 13. juli 2024.⁸⁸

Sanddruelighed og demokrati ligger efter Zuckerbergs eget udsagn ”over hans lønramme”⁸⁹ – ”safeguarding democracy is above my paygrade”. Alligevel lovede Trump ham efter valgsejren bål og brand – og Zuckerberg hævede den hvide fane og imødekom præsidenten, der havde anlagt et søgsmål om 25 mio. dollars som kompensation for at være blevet ekskluderet fra Metas platforme i 2021.⁹⁰

For mangemilliardæren Zuckerberg er beløbet en dråbe i havet, men symbolværdien er til at tage og føle på. Han er blevet degraderet til en aristokrat underlagt Trumps (ene)vælde. Mens Trumps ven ejeren af Ultimate Fighting Championship (UFC) Dana White har fået en plads i Metas bestyrelse.

Hvorfor har Zuckerberg underkastet sig? Trump havde truet med, at søgsmålet ’formentlig’ ville sætte ham i fængsel, men dette er næppe den fulde sandhed. Zuckerberg har overlevet masser af modvind – han bevæger sig igennem det politiske landskab som en kamæleon, der skifter mellem Demokratisk blå, Republikansk rød og alle nuancer indimellem. Men under camouflagen varetager Zuckerberg sin virksomheds interesser. Han huler med de ulve, han er iblandt – lige nu er alfaerne Trump/Musk og Vance/Thiel.⁹¹ For at være en del af flokken må Meta tilpasses MAGA. Ud med indholdsmoderation⁹² og tilbage til den velkendte private censur,⁹³

hvor brugerne skal selvjustere med fællesskabsnoter på opslag, men nu i en tone, der passer til Trumps melodi.

Også Amazons ejer, Jeff Bezos, har fulgt trop. Han købte i 2013 den hæderkronede avis Washington Post – i februar 2024 insisterede han pludselig på, at avisen *skal* bringe ledere og debatindlæg om mærkesager som ytringsfrihed og det frie marked.⁹⁴ Som ejer af Washington Post fik Bezos også annulleret, at avisens officielle linje var at støtte Kamala Harris under præsidentvalget⁹⁵. Bezos har i øvrigt betalt Melania Trump 40 mio. dollars for at være hovedperson i en portrætserie på Amazon Prime.⁹⁶

Den gamle presse sendes uden for døren

Med Zuckerberg i folden udgør de sociale medier snart én samlet enhed bestående af Meta, X, Truth Social og inden længe også TikTok. For Trump smed for nylig en redningskrans ud til TikTok,⁹⁷ der det seneste års tid har befundet sig på dybt vand og i Kongressens unåde.⁹⁸ Dog er Trumps ’TikTok-flipflop’ næppe en gratis omgang. Der er, som Zuckerberg og Bezos måtte sande, ingen gratis frokost – og slet ikke i Det Hvide Hus.

Dette kartel har forrang for – og kan blive megafonen for – Det Hvide Hus. En masse brugere – førhen kendt som borgere – foretrækker jo at opleve nyhedsstrømmen gennem disse platforme og forkaster dermed de traditionelle medier. Trump-administrationen anser det for at være et særligt privilegium for et medie at blive inviteret til pressemøderne – sådan som den nyudnævnte pressechef Karoline Leavitt lod pressen vide fra starten i februar.⁹⁹ AP News blev ekskluderet¹⁰⁰, fordi man nægtede at referere til Den Mexicanske Golf som ’Den Amerikanske Golf’. Til gengæld får nye, ’uafhængige’ nyhedsmedier – herunder udvalgte influencere, bloggere og de højreekstremer medier Rumble og Breitbart – plads.¹⁰¹ Leavitt polariserer og skyder med skarpt – mod den tidligere administration, DEI [Diversitet, Lighed og Inklusion, red.], LGBT, offentligt ansatte og andre politiske modstandere¹⁰² – og ser ud til at kunne stå over for en pressesal fuld af mikrofonholdere.

Elon Musk – verdens største influencer

Nok er Bannon ophavsmand til ’flood the zone’, men han er ikke længere strategiens primære eksponent. Elon Musk har for længst indset metodens

effektivitet og har løbende justeret og afstemt sine synspunkter til MAGA-universet. At disse skifter fra øst til vest, er intet problem – det er den konstante opmærksomhed, der tæller, og ikke substantiel politik. For Musk er MAGA et middel til et større mål.

Her synes det passende at knytte to spørgsmål til Musks transformation fra progressiv Demokratisk entreprenør og frontløber for den grønne omstilling til neokonservativ Republikaner¹⁰³ og sidenhen oligark: 1) Hvornår og 2) Hvorfor?

Hvornår? Musk hævdede i et dobbeltinterview med præsidenten hos den ærkerepublikanske tv-vært Sean Hannity på Fox News, at attentatforsøget den 13. juli 2024 blev øjeblikket, hvor han endegyldigt besluttede at blive en del af Trumps kampagne. Begivenhederne i årene op til giver dog et andet billede.¹⁰⁴ I 2022 købte han Twitter – der ikke var den helt store succes. Ledelsens modvilje var stor,¹⁰⁵ og investeringen virkede ikke logisk i Musks portefølje af både børsnoterede og unoterede selskaber. Under overtagelsen gjorde Musk projektet sværere for sig selv, da han lagde sig ud med SEC (Securities and Exchange Commission) og blev beskyldt for markedsmanipulation både i 2018¹⁰⁶ og 2022.¹⁰⁷ Men overtagelsen lykkedes – og i bagklogskabens klare lys antyder manøvren, at Musk var et par skridt foran sine rivaler både i erhvervslivet og på informationsmarkedet. Rakter, biler, satellitter – tjek, tjek og ... tjek! Hvad Musk manglede, var en megafon og en måde at styre samtalen på i det offentlige rum. Twitter var svaret – platformen blev omdøbt til X og forvandlet til den rampe, hvorfra Musk skød sig direkte ind i Det Hvide Hus. Der er ingen grund til at nøjes med en fugl i hånden, når man kan få ti på taget for en mindre billetpris på 44 mia. dollars.

Foruden konsolideringen af den teknofeudale alliance med Trump/Musk og Vance/Thiel på toppen eksekverer Musk sine ønsker gennem det uformelle 'ministerium' DOGE (Department of Government Efficiency) [Musk bestred denne post til 29. maj, red.]. Det kan vise sig særdeles profitabelt at øve indflydelse på institutioner som IRS, SEC og EPA, hvis virke omfatter at regulere og føre tilsyn med Musks egne forretningsforehavender,¹⁰⁸ herunder Tesla, Space X og Starlink. Således regulerer Musk nu de regulerende. Læg hertil, at Musk på flere områder gør forretninger med den amerikanske stat i form af eksempelvis milliardkontrakter på rumfartsområdet.¹⁰⁹ Interessekonflikter? Det er Musk

tilsyneladende hverken moralsk eller juridisk tynget af. Skulle sidstnævnte blive et problem, har Trump vist sig aldeles villig til at uddele benådninger – selv til dem, der blev dømt for stormen på demokratiets højborg, Kongressen.¹¹⁰

Musk benytter X flittigt til at fremme DOGE- og MAGA-dagsordenen med et stort antal tweets, der dog også omfatter personangreb på kritikere, promovning af konspirationsteorier samt indhold af jævnt hen antisemitisk karakter.¹¹¹

Bannon må således se sit dobbelte mesterværk – MAGA og 'flood the zone' – udfolde sig, mens han selv er sat ud på sidelinjen. Og Bannon har indtaget en skeptisk position, når det gælder Musk: "There is power, and then there is influence",¹¹² hævder Bannon – hvor pointen er, at Musk ikke har meget (rigtig) magt. Den udlægning synes at være helt forkert – men når bølgerne går højt mellem de to herrer,¹¹³ er den personlige rivalisering kun en del af forklaringen.

Bannon er isolationist, mens Musk er globalist¹¹⁴ – og sidstnævnte gør ikke bare forretninger i Kina, men stræber efter at strække globaliseringen helt til Månen og siden til Mars¹¹⁵. Bannon er selverklæret reaktionær nationalist og populist,¹¹⁶ advokerer for fagforeningernes relevans og taler de glemte arbejderes sag, hvilket dannede det oprindelige grundlag for den bagudskuende MAGA-bevægelse. Musk er fremadskuende 'tech-oligark', skruebrækker¹¹⁷ – og rykker alt, han møder, op med rødder. Bannon ønsker at holde både migranter sydfra og specialiseret arbejdskraft ude, mens Musk forsvarer sidstnævnte, hvilket sikres ved udstedelse af det meget omtalte H-1B-visum.¹¹⁸ Bannon vil bevare de delvist offentlige ordninger Medicare og Medicaid, mens Musk, via DOGE, er travlt beskæftiget med at dele statsapparatet i to med en motorsav.¹¹⁹

Fjendskabet vidner om to fraktioner i Trump-administrationen: den ordinære MAGA-base og det nye tech-oligarki. Tiden vil vise, om de overhovedet er kompatible.

Teknofeudalisme og cloudkapital

Musk deltager ikke alene i Trump-administrationen for at lægge et ekstra lag på sin svimlende pengetank. I den nye, teknofeudale æra er profit nemlig blevet et valgfrit anliggende og blot en trædesten mod højere luftlag.

Så på spørgsmålet ”Hvorfor?” er svaret: magt. Den nye verdensorden er *teknofeudalisme*, som økonomen og Grækenlands tidligere finansminister Yanis Varoufakis har betegnet det.¹²⁰ Den foreløbigt væsentligste bog i dette århundrede er da også ubetinget hans *Techno Feudalism: What Killed Capitalism*.

Historien er som følger: Først var vi jægere/samlere. Siden begyndte vi at opdyrke jorden. Ejerskab af jord og systematiseret agerbrug gav anledning til feudalisme, hvor herremænd ejer et stykke land, der udlejes til det undergivne ’feudati’, de såkaldte vasaller. Typisk bønder, der har brugsretten over den pågældende jord og samtidig er påtvunget et afhængigheds- og loyalitetsforhold til de jordejende herremænd – jf. Stavnsbåndet. Store værdier blev samlet på herremænds hænder i form af denne udlejning og er – ifølge marxistisk teori – det karakteriserende samfundssystem frem til industrialiseringen.

Med dampmaskinens indtog kunne menneskeheden kannibalisere og kapitalisere på naturen på hidtil uset vis. Forarbejdning af naturens materialer skabte nye produkter, der kunne afsættes på et voksende marked. Og i kapitalismen blev feudalismen udkonkurreret af ejerskab til produktionsapparatet, fordi profitten blev større. I Oplysningstiden undfangede man så nye filosofiske idéer, der betonedede det enkelte individs autonomi, myndighed eller selvstændighed og dermed pegede mod en styreform *af* folket, *ved* folket og *for* folket. Således blev idéen om det vestlige liberale demokrati født og udgør det samfundssystem, vi har forfulgt frem til i dag. Men det står for en omkalfatring i det 21. århundrede.

I disse dage er kapitalismen døende. I det 21. århundredes informationstidsalder har vi set os om efter noget nyt, der kan kannibaliseres og kapitaliseres – og i spejlet fik vi øje på os selv. Vores opmærksomhed kan, ved en sindrig konstruktions mellemkomst, være aldeles indbringende.¹²¹ Mere indbringende end noget, menneskeheden hidtil har haft fingre i.

I informationstidsalderen er det ikke mikrochips og olie, der er det nye sort. Det er menneskets opmærksomhed – ikke længere som kognitiv ressource, men som et kapitalaktiv.

Den store teknostruktur i form af data-, computer-, kommunikations- og informationsnetværk er allestedsnærværende. Online

– men også i berøring med alt fra fødevarer og sundhed over uddannelse, forskning og innovation til transport, bankvirksomhed og finans, forsvar og national sikkerhed. Og den er på meget få hænder: Alphabet (Google), Amazon, Apple, Meta (Facebook og Instagram), Microsoft og X sidder på langt størstedelen af den informationsbårne infrastruktur. De dirigerer trafikken, ejer både det offentlige rum og brugernes data, står for udlejningen af profiler, servercentre, fiberoptik – og tager sig betalt for stort set alle aktiviteter og transaktioner på nettet. De har det, der bedst kan kaldes for *cloud-kapital*. Og cloud-kapital – dvs. forrentning fra udlejning af teknoinfrastruktur – er *den* globale magtfaktor.

Velkommen til den teknofeudalistiske tidsalder med Musk, Bezos, Zuckerberg, Pichai, Cook, Chew og de andre tech-bros. De teknofeudalistiske herremænd slog kapitalismen ihjel og tog det liberale demokrati med sig i faldet. De små og mellemstore virksomheder lejer sig ind hos cloudfeudalisterne – mens brugerne som teknoproletariatet yder 'frivilligt' hoveri og dermed blot er gratis arbejdskraft eller i bedste fald: spillere ved kasinobordet.

MAJ 2025: Velkommen til kakistokratiet, vor tids nye styreform

Ligegyldigt hvad, så er tilliden til det politiske system henvist til arealer uden for demokratisk rækkevidde.

Af Vincent F. Hendricks

Kommer de uduelige, mindst kvalificerede og skruppelløse til magten, kaldes styreformen for et *kakistokrati*. Afledt af det græske *kákistos*, der kan oversættes med “værste”, og *krátos*, som betyder ”styre”, er kakistokratiet en regering sammensat af de mest uduelige individer med hertil hørende vederstyggelige værdier. Kåret som årets ord af *The Economist* i 2024¹²² er kakistokratiet i nyere tid blevet brugt om russiske regeringer under Boris Jeltsin og Vladimir Putin¹²³, den ægyptiske regering ledet af Abdel Fattah Al-Sisi, Filippinerne under ledelse af Rodrigo Duterte¹²⁴, Jair Bolsonaros regering i Brasilien¹²⁵ og skiftende regeringer i USA, afhængig af hvem der nu måtte være ved magten, og hvem i opposition. I 2017 gik begrebet viralt under Donald J. Trumps første regeringsperiode, da tidligere MSNBC-vært Joy Reid brugte udtrykket om præsidenten,¹²⁶ i 2018 fulgt af både den forhenværende CIA-chef John Brennan i et tweet¹²⁷ og professor, entreprenør og podcastvært Scott Galloway.¹²⁸

Kakistokratiet betegner i al væsentlighed en såvel politisk som socioøkonomisk styreform, baseret på udnyttelse, eller ligefrem plyndring, af statens finanser, folkets aktiver og ejendom i øvrigt. Selvsamme udnyttelse foregår i en typisk uigennemsigtig sammenfiltrering og -smeltning af den politiske ledelse med mere eller mindre kriminelle og kleptokratiske oligarklignende strukturer. I liberale vestlige samfund ofte lanceret under dække af øget demokrati og medbestemmelse for borgerne.

Man lover:

- indførelse af nye markedsrelationer i økonomien
- nye retsstatsprincipper

– samt et større og mere retskaffent syn på menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder ifølge den til enhver tid siddende kakistokratiske regering.

Men man medbringer:¹²⁹

- magtovertagelse igennem illegitime og manipulerede valg handlinger
- forøget meningsorienteret polarisering grænsende til affektiv polarisering, hvor man simpelthen ikke kan lide mennesker, der måtte mene noget andet end en selv og ligesindede
- fattiggørelse af den jævne befolkning
- forenet med en berigelse af en lille gruppe gammel- som nyrige
- støttet op af et brandudsalg af økonomiske og andre aktiver til udenlandsk foretagsomhed baseret på privat- eller klaninteresser
- garneret med en blomstrende korruption, kleptokratiske tendenser og stiltiende accept af stigende lovløshed.

Matthæusprincippet

At kakistokratiet betegner en styreform bestående af de værst tænkelige, mindst kvalificerede og gennemsnitlige skrupellose personer, skal ikke forstås således, at de toneangivende politiske ledere og deres administration nødvendigvis er onde, uduelige og skurkagtige i deres væsen og væren. Disse politikere i front kan meget vel være vidende, højtuddannede og endda ganske høflige med ambitioner, der synes at række langt ud over egne interesser, og ligefrem betragter deres egen gøren og laden som en decideret fædrelandstjeneste med de ædleste mål.

Problemet er derimod strukturelt. Hvad de til enhver tid siddende kakistokratiske magthavere vælger at gøre og måden, hvorpå de gør det, ender som oftest med at gavne dem selv. Den, der i forvejen er begunstiget, begunstiges mere. I dag bedre kendt som Matthæusprincippet, der blev udtrykt af Jesus flere steder i det Det Nye Testamente: *"Thi enhver, som har, ham skal der gives, og han skal faa Overflod; men den, som ikke har, fra ham skal endog det tages, som han har (Matt. 25:29)"*.

Som allerede beskrevet andetsteds i RÆSON,¹³⁰ beløber strukturen i Matthæusprincippet sig til princippet om *akkumulerede fordele*: Når en social agent, hvad enten der er tale om et individ, en gruppe eller en hel nation, opnår blot en lille fordel over andre agenter, vil denne fordel komme med

renters rente over tid og blive til en endnu større fordel. Denne kausale mekanisme ligger bag ulighed i indkomstvækst, vækst i korrupsion, centralisering af magt, monopoldannelse, hærkning af lagdeling i socialklasser og en buket af andre sociale problemer, der viser sit meste modbydelige ansigt i det kakistokratiske udfald, der selvsagt ikke er i befolkningens interesse, men kun tilgodeser en snævert udvalgt skare af personer.

”Spanden med de håbløse tabere”

Med spørgsmål som “Hvorfor kan jeg ikke finde mig et job?”, “Hvorfor kan jeg ikke få mig en uddannelse?”, “Hvorfor er der fentanyl i gaderne?” og “Hvorfor har jeg ikke haft en reallønsfremgang de sidste 15 år?” dukkede det amerikanske midtvesten og sydstatene op på den politiske scene i 2010’erne. Disse spørgsmål blev på et vælgermøde i 2015 besvaret af Demokraternes daværende præsidentkandidat, Hilary Clinton. Og hendes svar? Hør her: Det er, fordi I tilhører spanden med de håbløse tabere (“the basket of deplorables”¹³¹): “Ved I hvad, bare for at generalisere helt vildt – så kunne man lægge halvdelen af Trumps støtter i det, jeg kalder spanden med de håbløse tabere [latter og applaus]. Ikke? [latter og applaus]. De er racistiske, sexistiske, homofobiske, xenofobiske, islamofobiske – *you name it*”.¹³²

”Det er jer, de ikke-omstillingsparate – antiglobalisterne. I en vækstdagsorden er der nogen, der må tabe, og det er nu engang jer. I ligger, som I reder, I høster, som I sår, og det er bare ærgerligt”. Denne udmelding blev midtvesten, sydstatene, rustbæltet og overflyvningsstaterne ærlig talt noget knotne over. Forståeligt nok. Det var denne stafet, som Trump tog op, da han kom kørende ned med den guldbelagte elevator i Trump Tower for at annoncere sit kandidatur. Spanden med de håbløse tabere betyder også noget – “deplorables lives matter”!¹³³ Det gjorde de i 2015, i 2024, og i dag udgør de en integreret del både af MAGA-identiteten og -dagsordenen.

SEPTEMBER 2025:

Bliver MAGA splittet mellem Musk og Trump?

Af Mikkel Møller-Sørensen og Vincent F. Hendricks

Under valgkampen i 2024 opstod der, hvad der udadtil lignede et venskab spundet af guld og stål – indgået mellem dem, der skulle være verdens rigeste mand og verdens mest magtfulde mand: Musk og Trump.

Under Trumps første præsidentkampagne for knap et årti siden (2015) var Musk i udgangspunktet ellers kritisk indstillet over for ham.¹³⁴ Men piben fik imidlertid en anden lyd efter valgsejren, hvor Musk blev tilbudt en stilling som økonomisk rådgiver. Han valgte dog at gå, da Trump trak USA ud af Paris-aftalen – et skridt, som Musk mente var skadeligt for USA såvel som for verden. Techmilliardæren fastslog mere end én gang, at klimaforandringer er virkelige og berører os alle. Hans ry som klimaforkæmper og politisk moderat forblev således intakt trods iøjnefaldende overskrifter om søvnløshed, dårligt mentalt helbred¹³⁵ og hashrygning i verdens største podcast,¹³⁶ dirigeret af nyhedsinfluenceren, komikeren og kampsportsværtten Joe Rogan, der – indtil i hvert fald for nylig – har støttet Trump.¹³⁷ I de følgende år var ordvekslingerne mellem Musk og Trump sparsomme, men fortrinsvist negative – selvom der hverken var deciderede roser eller giftige breidsider den ene eller den anden vej.

Dette ændrede sig i 2022, da Musk gennemførte det, der siden er blevet kendt som en 'fjendtlig optagelse'¹³⁸ af Twitter, som han omdøbte til X. Umiddelbart efter overtagelsen og afnoteringen fra Nasdaq indledte han omfattende omstruktureringer og en ny strategisk kurs¹³⁹ – hvilket indebar en fyring af både direktøren, Jack Dorsey, og en betragtelig del af de ansatte. Desuden installerede han en ny ideologisk linje for selskabet uden nævneværdig indholdsmoderation – baseret på den i øvrigt tiltalende idé om at skabe en meningernes frie markedsplads.¹⁴⁰ Teori og praksis følges imidlertid ikke altid ad – i praksis blev X et udtryk for ytringsfriheden, som

den nu forstås og fortolkes af Det Nye Republikanske Parti¹⁴¹ og den teknofeudale klasse.¹⁴²

På denne baggrund ophævede Musk suspenderingen af Trump på Twitter/X – i øvrigt efter en tæt afstemning om spørgsmålet på sin egen X-profil. Gyldigheden af dén beslutning cementerede han i en statusopdatering med ordene: ”Vox Populi, vox Dei” – folkets røst, Guds røst – en vending, der kan lede tankerne hen på den franske oplysningstænkter Rousseaus idé om befolkningens *almenvilje*.¹⁴³ Nu åbnede han X-døren for Trump – til trods for to tidligere rigsretssager,¹⁴⁴ stormen på Kongressen samt en række føderale anklager og civile søgsmål.¹⁴⁵ Var det her, han skød sig ind i Det Hvide Hus?

Før overtagelsen af X besad Musk allerede SpaceX, Tesla, Starlink, xAI, The Boring Company og en række andre ventures, men han manglede en informationsbåren infrastruktur, igennem hvilken han kunne påvirke og styre den offentlige samtale. Her passede Twitter perfekt og bød sig til, for som Musk bekendtgjorde i et interview i forbindelse med overtagelsen: ”Twitter is ... de facto public town square” [”reelt set pladsen, hvor vi mødes”]¹⁴⁶. Og prisen for Twitter? 44 mia. dollars – en beskeden pris for at få et offentligt rum, der kunne bruges som en betydelig megafon.¹⁴⁷

Konvergerende interesser

Før de fleste havde Musk indset, at spillereglerne ved det kommende præsidentvalg i 2024 kort og godt hed *pay to play*. Med erhvervelsen af Twitter/X i 2022 havde han noget at tilbyde. Dermed var vejen lagt for et *quit pro quo*, hvorfor ordvekslingerne mellem Musk og Trump i de følgende år ændrede sig¹⁴⁸ fra det sparsomme til det rigelige og fra det negative til det positive. I 2022 og 2023 erklærede Musk sin støtte til en række af Trumps forslag, herunder stramninger af asylreglerne og inddæmning af immigrationen ved grænsen mod Mexico.

Musk undlod dog stadig at deklarerer sin støtte til nogen præsidentkandidat. Dette ændrede sig imidlertid dagen efter attentatforsøget¹⁴⁹ på Trump i sommeren 2024 – udødeliggjort af det ikoniske billede af præsidentkandidaten med et blodigt ansigt og en knyttet næve, der råber: ”Fight! Fight! Fight!”¹⁵⁰ mens han bliver ført væk af livvagter fra Secret Service. Dagen derpå erklærede Musk sin støtte til Trumps kandidatur og annoncerede, at han ville donere 45 mio. dollars til

kampagnen – om måneden!¹⁵¹ Snart stillede Musk båndbredde på X til rådighed for Trump, hvilket skabte en digital version af et klassisk ’Trump-rally’.¹⁵² Ved samme lejlighed foreslog Musk at oprette en kommission med sig selv ved roret, som skulle have til formål at effektivisere den føderale stat – understreget af en statusopdatering med ordene ”I’m willing to serve”.¹⁵³

I oktober 2024 ikke bare trådte, men *hoppede* Musk frem på scenen sammen med Trump ved et vælgermøde i Butler, Pennsylvania¹⁵⁴ – den by, hvor attentatforsøget havde fundet sted.

Hans ikoniske (men knap så elegante) hoppen rundt brændte sig fast på pressens nethinde og foranledigede et væld af memes på sociale medier. De følgende måneder turnerede Musk og Trump rundt i USA, og da det på valgaftenen stod bøjet i neon, at Trump ville vinde over Demokraten Kamala Harris i det, der bedst kan betegnes som *the testosterone election*¹⁵⁵, omtalte Trump ved sejrstalen Musk som en stjerne og et geni, som han i øvrigt ”elsker”.¹⁵⁶ Gevinsten for Trump var åbenlys: eksponering på X, en allieret i techindustrien – typisk og hidtil Demokratisk orienteret – og tiltrængte millioner i kampagnestøtte.

Gevinsten for Musk? Den blev tydelig ved oprettelsen af DOGE – The Department of Government Efficiency. En både kontroversiel og kreativ konstruktion skabt til at strømline de offentlige finanser i form af nedskæringer og omlægninger af arbejdsgange i specielt føderale myndigheder, som man ikke brød sig om eller havde mistillid til. I udgangspunktet havde agenturet ingen reelle beføjelser, men skulle blot forestå anbefalinger til regeringen, men inden længe troppede Musks ansatte op hos forskellige føderale instanser og krævede indsigt i alt fra ansættelsesforhold til borgeres personnummer, beskæftigelses-, sundheds- og skattedata.¹⁵⁷

Men hverken DOGE eller Musk var *formelt* en del af regeringen. Således var han heller ikke underlagt den føderale stats regler for – eller det ansvar, der følger med – udøvelsen af magten. Der var dermed gravet dybe juridiske voldgrave, der forhindrede ham og den nye afdeling i at blive stillet til ansvar. Læg hertil det frikort fra retsforfølgelse og den væsentlige udvidelse af præsidentembedets beføjelser og dermed magtudøvelse, som Højesteret tilkendte institutionen midt i valgkampen: 1. juli 2024.¹⁵⁸ I forlængelse heraf benåder Trump gerne loyalister, hvilket han

demonstrerede ved benådningen af flere aktivister, der var blevet dømt for at have deltaget i stormen på Kongressen.¹⁵⁹

Motorsavsfeudalisten

Musk hævdede, at DOGE blev sat i verden for at spare skatteydere for ”svindel, spild og misbrug”¹⁶⁰ – en formulering gentaget flittigt af Det Hvide Hus’ presseansvarlige, Karoline Leavitt.¹⁶¹ Den argentinske præsident, Javier Milei, havde poseret med en motorsav – nu forærede han én til Musk, der bragte den med på scenen til den store konservative årskonference CPAC i februar 2025 for at illustrere ønsket om at save igennem det føderale bureaukrati med den.¹⁶² Målet – dels at spare 2.000 mia. dollars, dels at stimulere økonomien.

Men med DOGE svingede Musk sparekniven mod netop de agenturer, hvis formål var at regulere hans egne forretningsforehavender. Og som medlem af den teknofeudale klasse omkring Trump kunne Musk samtidig arbejde på at få tildelt nye lukrative kontrakter med den amerikanske stat, som både X, Tesla, SpaceX og Starlink allerede gjorde forretninger med.

Musk lægger et ekstra lag på sin svimlende pengetank. Men i den teknofeudale æra er profit blevet valgfrit – det er blot en trædesten mod højere luftlag og i sidste ende: magt.¹⁶³ Det mener i hvert fald økonomen Yanis Varoufakis, tidligere finansminister i Grækenland, som i 2023 beskrev udviklingen i en fremragende bog.¹⁶⁴

I det 21. århundrede er magten konsolideret hos en snæver kreds af tech-bros omkring præsidenten og hans politiske elite. Under de teknofeudale herremænd findes hoffet, de tro væbnere samt vasaller. Men under vasallerne finder vi samfundsstrukturens nederste lag, tech-proletariatet – førhen bedre kendt som samfundets frie og lige borgere¹⁶⁵ – der nu sidder tilbage i det afmonterede demokrati, begravet sammen med kapitalismen. De kan få lov til at more sig ihjel – ét *reel* ad gangen.¹⁶⁶ Følger man Marx' historiske analyse, er kæden hoppet af: Historien har foretaget en cirkel – vi er sprunget fra kapitalismen og det liberale demokrati *tillbage* til det feudale samfund – nu blot i en teknologisk version 2.0. Midlet til at fastholde hierarkiet og strukturen? Det, som Varoufakis benævner som *cloud kapital*.¹⁶⁷ Dvs. den allestedsnærværende techinfrastruktur – i form af data-, computer-, kommunikations- og

informationsnetværk. Det er ikke bare her, vi finder vores data – denne teknologi er uundværlig i alt fra rumforskning over mad og fødevarer og transport til uddannelse, sundhed, bank- og finansvirksomhed, forskning og innovation, kommunikation, forsvar og national sikkerhed. Og den er nu på ganske få hænder: Alphabet, Amazon, Apple, Meta, Microsoft – og X. Så er der selvsagt Kina, som har sin helt egen technoinfrastruktur – og er den eneste i verden, der kan måle sig med det amerikanske techindustrielle kompleks.

I *entouragen* af tech-herrer omkring Trump finder man stadig Musk, hvis risikovillighed har placeret ham i toppen af det nye fastlagte hierarki, der ikke lader sig bøje af nogen demokratisk og i grunden reaktionær modvind. Her er DOGE et kreativt påfund, der gør det lettere at konsolidere magten på vej mod at lægge demokratiet, kapitalismen – samt garanten for begge: staten – i samme massegrav som resten af historiens tabere.

Afmonteringen af det liberale demokrati, som vi kender det, er netop en af de centrale pointer i Søren Lipperts bog *Derfor ender demokratiet (2024)*, hvor en generel mistillid i befolkningen til demokratiets institutioner bliver brugt som løftestang for netop magthavernes demontering af selvsamme institutioner.¹⁶⁸

I skrivende stund synes det liberale demokrati at være på vej til demontering med initiativer fra Trump, der spænder fra at ville indsætte nationalgarden i amerikanske byer til forfølgelse af politiske modstandere. Det er nemlig sejrherren, der skriver historien, og i disse tider nedfældes dén i form af statusopdateringer på sociale platforme. Skellet mellem sandt og falsk er også gået i massegraven for Oplysningstidens idealer. Det sandfærdige er gråt og kedeligt – så det går *ikke* viralt,¹⁶⁹ hvorfor det visner på et informationsmarked, der er én stor opmærksomhedsøkonomi. Således ville Musk save demokratiet midtover – og dermed *per excellence* demonstrere tech-sektorens *modus operandi* opsummeret i Facebooks gamle slogan: ”Move fast and break things!”.

Men måske forregnede han sig og begik hybris på vejen?

Divergerende interesser

Troede Musk, at han stod ved siden af Trump i et ligeværdigt partnerskab og venskab? Sådan lå landet ikke. Allerede i december 2024 fastslog

Trump, at det var ham – og ikke Musk – der var præsident og dermed øverst i hierarkiet.¹⁷⁰ Musk undlod at anfægte udmeldingen og kunne til gengæld nyde Trumps opbakning i debatten om arbejdsvisummet H-1B,¹⁷¹ hvor Trump foretog en af sine karakteristiske u-vendinger ved først at være imod disse visumformer og sidenhen acceptere dem – om ikke andet i praksis.¹⁷² Debatten afslørede eksistensen af to fløje i MAGA-basen: På den ene side de protektionistiske, konservative isolationister, som Trumps forhenværende presse- og kampagnechef Steve Bannon¹⁷³ gerne taler på vegne af. De støtter toldmure, fagbevægelsen samt velfærdsprogrammer som Medicare og Medicaid. På den anden side de konservative globalister, der er mere interesserede i deregulering og bedre vilkår for erhvervslivet frem for at sikre MAGA-vælgere jobs gennem subsidier, immigrationsrestriktioner og told.

Og netop toldmure skulle blive kimen til åben konflikt mellem Trump og Musk.¹⁷⁴ Så sent som i april 2024 fastslog Musk sin støtte til frihandel og afstand til toldmure. Mindre end to måneder senere kom det brud, der gjorde en ende på Musk og Trumps *bromance*, da præsidenten lancerede finansloven navngivet Big Beautiful Bill. Finanslovskomplekset indeholdt en sænkning af visse indkomstskatter, men først og sidst en sænkning af selskabsskatten – samt øgede udgifter til forsvar, grænsemur og -bevogtning samt et væsentligt løft af det allerede tårnhøje gældsloft. Som resultat kan USA's statsgæld vokse med yderligere 3.300 mia. dollars over 10 år.¹⁷⁵ Gælden vil altså vokse med et beløb, der er mange, mange gange større end de 150 mia. dollars, som Musk og Trump hævder at have sparet den føderale stat og dermed skatteyderne for. Samtidig stækker pakken både Medicare og Medicaid.

Nyheden om, at Trump nægtede at forlænge et skattefradrag ved køb af en elbil, faldt ikke i god jord hos Musk, der straks gik til tasterne på X og kaldte finansloven for en ”afskyelighed”.¹⁷⁶ To dage senere replicerede Trump, at han følte sig hævet over Musk, og hævdede i øvrigt, at Musk kendte indholdet ”bedre end nogen anden”, så det kunne næppe komme bag på ham – men det benægtede Musk.¹⁷⁷ Udkastet til finansloven blev præsenteret i slutningen af maj, og Kongressen fik frist til den 4. juli for at vedtage det endelige forslag.

Her er en sidebemærkning værd at nævne: Bemærk hastigheden i informations- og meningsmarkedet i det beskrevne forløb. De etablerede

medier er for længst hængt af og sat uden for døren, men selv beslutningstagerne levnes ikke tilstrækkelig tid til overvejelse. Sådan er realiteterne og tempoet for politik. Og vælgerne? Mange har næppe en større interesse for politik, medmindre det kan præsenteres i et *reel* på omtrent 15 sekunder – eller gøres til genstand for en hurtig indsats på et betting-site.

I de følgende dage udvekslede Trump og Musk den ene bredside efter den anden gennem hver deres megafon.¹⁷⁸ Trump truede med at annullere forretningsaftaler mellem staten og Musks selskaber. Musk svarede, at Trump aldrig havde vundet valget uden hans hjælp og støtte, hvortil Trump tog til genmæle ved at affeje Musk som ”crazy”.¹⁷⁹ Derefter fandt Musk det helt tunge artilleriskyts frem, da han på X skrev: ”Tid til at smide den helt store bombe: @re”IDonaldTrump er i Epstein-filerne. Det er den egentlige grund til, at de ikke er blevet offentliggjort. Ha’ en god dag, DJT!”¹⁸⁰

Opslaget blev hurtigt slettet. Måske var det sandt, da en tidligere kampagnemedarbejder for Trump citerede det kinesiske ordsprog: ”Der kan ikke være to tigre på samme bjergtop”.¹⁸¹

Yd, nyd og dyd

I værket fra den antikke græske filosof Aristoteles *Den Nichomacheiske Etik*¹⁸² – også kendt som *Etikken* – beskriver den store græske filosof tre typer venskab:

- 1) Venskab funderet i fælles nytte, hvor parterne har fælles interesser og kan drage gensidig fordel af hinanden.
- 2) Venskab funderet i fælles nydelse, hvor parterne har fælles præferencer, de kan glædes ved i fællesskab.
- 3) Ægte venskab funderet i dyden, hvor parterne ønsker det bedste for hinanden, og venskabet har værdi i sig selv. Venskabet er baseret på gensidig respekt, tillid og et ønske om at hjælpe hinanden mod det gode, dydige liv.

Den første type venskab er skrøbeligt og går let til grunde, når fordelene ophører for den ene part. Det samme gælder den anden type, hvis båndet blot vedrører en fælles præference: Forgår den, forsvinder venskabet. Anderledes forholder det sig med det tredje, ægte venskab, som parterne søger for deres egen skyld. Her er relationen robust, fordi den

hviler på respekt, tillid og ønsket om det gode liv for den anden. Derfor tåler venskabet modgang og friktion – og er ikke betinget af en fælles dividende.

Musk og Trump hævdede offentligt, at deres venskab var den ægte vare,¹⁸³ men da den gensidige fordel gik til grunde, faldt relationen sammen som et korthus. Opløsningen af deres venskab var delvist resultatet af Musks modstand mod Trumps økonomiske pakker, der ikke længere ville være til fordel for hans Tesla-eventyr. Men to herrer – med meget store tanker om deres egne evner og idéer – vil før eller siden ramle sammen, når de er i samme lokale. For indeværende (marts 2026) synes deres kontakt at være begrænset, men heraf kan der ikke konkluderes meget. Venskabet kan fryse til – men sagtens varmes op igen, hvis de begge anser det for fordelagtigt.

Eftersom nogle af Musks og Trumps interesser ikke bare divergerer, men kolliderer, kan venskab blive til fjendskab – i hvert fald i perioder. Som vanligt reducerede Trump situationen til et nulsumsspil, hvor der nødvendigvis må være en taber, for at han kan vinde. Men *begge* parter trives i kaos, skyr ingen nævneværdige midler¹⁸⁴, er mere end almindeligt risikovillige og benytter sig gerne af den brændte jords taktik for at vinde terræn senere.

Siden han smed 'den store bombe' i juni, har det dog set ud til, at Musk – når det gælder relationen her – har tabt terræn. Han nyder ikke længere godt af Trumps nåde – og kan næppe vide sig sikker på en eventuel benådning, skulle det blive aktuelt. Læg hertil, at hans selskaber er dybt involverede i forretning med den amerikanske stat og dermed er afhængige af forholdet til den siddende regering. Alt tyder på, at Musk – beruset af egen succes – mistede jordforbindelsen på vej op ad den teknofeudale rangstige. Han forregnede sig.

Der er koldt på toppen – og der er færre at rådføre, endsige sammenligne, sig med.

Men dét går begge veje. For både Trump og den føderale stat er i nogen grad afhængige af Musk, da hverken SpaceX eller Starlink uden videre kan erstattes. Musk er heller ikke hvem som helst: At være verdens rigeste med et noget nært ubegrænset Mastercard har sine fordele – dertil kommer, at han med X som megafon fortsat kan påvirke politik på begge fløje.¹⁸⁵

Det sagt, så sidder Musk på en så stor del af det techindustrielle kompleks, at det er væsentligt for Trump at have en i hvert fald tålelig relation til ham. Der er dog et forbehold: Den dag, Musks greb om det tech-industrielle kompleks bliver et sikkerhedsanliggende, har Trump det stærkest tænkelige argument for at intervenere og hævde, at Musks magt bliver for omfattende. Så omfattende, at den udgør en sikkerhedsrisiko for USA – hvormed staten kan begrunde en ny grad af intervention, hvad enten det gælder ift. de statslige kontrakter med Musks firmaer, ejerskabsforholdene eller hans magtposition i det offentlige rum – herunder: hans p.t. skrinlagte tanker om etableringen af et nyt parti som modsvar til Trump. Da Musk under valgkampen den 5. juni 2024 lod sine X-følgere svare på spørgsmålet ”Er det tid at lancere et nyt politisk parti i USA?” svarede 80,4 pct. ja. En måned efter navngav han projektet The American Party¹⁸⁶ | – men endnu en måned senere blev planerne abrupt droppet. Måske i erkendelse af Trumps muligheder for intervention, herunder en eventuel annektering af Musks virksomheder og anden informationsinfrastruktur?

Kan idéen om et nyt parti en dag tages op af skuffen igen? Historisk set har intet tredje parti haft succes i amerikansk politik. Alligevel er Musks næste træk – takket være kombinationen af hans formue, hans intellekt og hans risikoappetit – umuligt at forudsige.

Demokraterne? De er fortsat – med Bannons udtryk – ”ligegyldige” – for Trump regerer mestendels per dekret uden om Kongressen.¹⁸⁷ Selv håber Demokraterne på at tage i hvert fald ét af de to kamre af Kongressen tilbage ved midtvejsvalget i efteråret 2026, og dét vil stække Trumps magt betragteligt. Imidlertid har de i skrivende stund (marts 2026) stadig ikke fået kørt en kandidat i stilling til præsidentvalget i 2028.

FEBRUAR 2026: Udfordrer USA nu Europas demokrati?

Af Vincent F. Hendricks

Året 2025 blev det år, i hvilket Big Tech for alvor og entydigt bekendte politisk kulør bedst samlet i sloganet “Big Tech goes Big MAGA”. En alliance mellem techindustrien og Trump-administrationen, der ud over den meget iøjenfaldende etablering af DOGE – Department of Governmental Efficiency med Elon Musk ved roret – bød på en buket af initiativer fra bitcoinreserver og digital møntprägning over lukrative statsaftaler til geo-, sikkerheds-, immigrations- og identitetspolitisk indblanding i stort og småt.

Det Trump-techindustrielle kompleks

På den årlige sikkerhedskonference i München, afholdt i februar 2025, lod den amerikanske vicepræsident, J.D. Vance – i en tale, der sidenhen fik mødelederen, Christoph Heusgen, til grådkvalt at snuble i sine afslutningsord – forstå, at Trump-administrationen og techindustrien havde sammenfaldende interesser og ambitioner. Og at disse – med selvsamme Heusgens ord – udgør et “europæisk mareridt”.¹⁸⁸ J.D. Vance lod indledningsvist i talen forstå, at det europæiske kontinent, og EU specifikt med dens nyligt vedtagne lovgivningspakker på techområdet, i Trump-amerikansk og techindustriel optik bevæger sig i en autokratisk retning:

“I look to Brussels, where EU commissars warn citizens that they intend to shut down social media during times of civil unrest the moment they spot what they’ve judged to be, quote, ‘hateful content’”.¹⁸⁹

Det Trump-techindustrielle kompleks anser EU’s lovgivning på techområdet, i form af DMA (Digital Markets Act), DSA (Digital Services Act) og lovgivningspakken for anvendelse af kunstig intelligens (AI Act), som overstatslig indgriben i såvel den frie foretagsomhed som borgernes (ytrings)frihed. Således er den største trussel mod Europa ikke Rusland eller Kina, men Europa selv. For alle EU’s lovgivningspakker afspejler autokratiske tendenser, som af J.D. Vance sættes i direkte forbindelse med de seneste års fokus på klima, DEI (Diversity, Equity, Inclusion), den

hertilhørende identitetspolitik og ikke mindst wokeisme, som har redet den vestlige verden som en mare, der nu skal gøres definitivt op med. Som Vance formulerer det, står valget mellem undertrykkende Greta Thunberg-ideologi eller frihedselskende Elon Musk-ditto:

“And trust me, I say this with all humor, if American democracy can survive 10 years of Greta Thunberg’s scolding, you guys can survive a few months of Elon Musk”.

Reaktionerne fra de øvrige deltagere ved sikkerhedskonferencen var lige så prompte, som de var en krydsning mellem indignation og bekymring. Den tyske forsvarsminister, Boris Pistorius, bekendtgjorde, at sammenligningen mellem Europa og autokratiske regimer var ”uacceptabel”.¹⁹⁰ EU's udenrigschef, Kaja Kallas, opfattede den, som om USA forsøger at ”få sat en slåskamp i gang mod os”.¹⁹¹ Danmarks statsminister, Mette Frederiksen, kvitterede med, at vi “europæere skal bruge vores energi på det, der er det vigtigste – nemlig at gøre os selv stærke nu”.¹⁹² Trine Flockhart, professor og leder af Sikkerhedsstudier ved Firenze-universitetet – og tilstedeværende ved konferencen – beskrev opsummerende rummets reaktion som en bedrøvelig erkendelse af afslutningen på den internationale verdensorden og transatlantiske alliance, der har eksisteret siden afslutningen på Anden Verdenskrig, og som amerikanerne i øvrigt selv er hovedarkitekterne til:

“Most people saw the speech as the end of the liberal international order. Vance threw a wrecking ball at the foundations of the transatlantic relationship—shared values, mutual respect, consultation, and a common threat perception. In one moment, all of these pillars were smashed”.

‘Big Tech goes Big MAGA’-alliancen havde allerede inden da haft andre manifestationer. Mark Zuckerberg fra Meta kundgjorde i en video på Facebook¹⁹³ allerede måneden inden sikkerhedskonferencen, at al indholdsmoderation ville blive afskaffet på Metas platforme i USA og erstattet med “community notes”, hvor netværkets brugere kan moderere hverandre med henblik på at genskabe den frie samtale på virksomhedens platforme, der ifølge Zuckerberg havde været under pres fra såvel den afgående Biden-administration som EU’s lovpakker. DEI-programmer vil ydermere blive sløjft, samtidig med at “maskulin energi” skal fremmes på Metas platforme.¹⁹⁴ Zuckerbergs video er omkring fem minutter lang, men den formentlig mest opsigtsvækkende proklamation fra Meta-direktørens

side kommer hen mod afslutningen, hvor det hedder sig om ambitionerne for det Trump-techindustrielle kompleks:

“Finally, we're going to work with President Trump to push back on governments around the world. They're going after American companies and pushing to censor more. The US has the strongest constitutional protections for free expression in the world. Europe has an ever-increasing number of laws, institutionalizing censorship, and making it difficult to build anything innovative there”.

Og fra mere af samme skuffe udbrød i december 2025 en glohed konflikt mellem Elon Musk og EU, efter at sidstnævnte havde forelagt Musk og X et bødeforlæg på 120 millioner euro for ikke at leve op til EU-lovgivningen om gennemsigtighed på annoncørområdet, anvendelse af vildledende design og for ikke at give forskere adgang til data fra X, som det ellers skrevet står i DSA-lovpakken. I et opslag på X rasede Musk:

“The 'EU' imposed this crazy fine not just on [X], but also on me personally, which is even more insane!”. “Therefore, it would seem appropriate to apply our response not just to the EU, but also to the individuals who took this action against me”.¹⁹⁵

Musk anså bøden som et personligt angreb og har derfor gjort anliggendet til en vendetta. Han agter ikke blot at gå efter EU, men ligeledes jagte de individuelle jurister, der har forestået sagsanlægget imod ham. Musk fortsætter:

“The EU woke Stasi commissars are about to understand the full meaning of the 'Streisand Effect'”.

Streisand-effekten henviser til forsøg på at holde noget i det skjulte, der sidenhen har utilsigtede konsekvenser – og herfor er en slet skjult trussel mod EU og specifikke jurister – mens “The EU woke Stasi commissars” henviser til kombinationen af fordums tids skrækindjagende østtyske sikkerhedspoliti nu i (ob)skøn forening med wokeismens autokratiske aner, som Musk ser det. Således konkluderer han i atter et opslag på X¹⁹⁶, at EU skal nedlægges en gang for alle, hvilket ligeledes forklarer Musks vedvarende støtte til EU-skeptiske partier i Europa, herunder AfD i Tyskland¹⁹⁷ og UKIP i Storbritannien¹⁹⁸:

“The EU should be abolished and sovereignty returned to individual countries, so that governments can better represent their people”.

Reaktionerne på Musks tirader og retoriske finesser var jævnt hen afvisende. EU-Kommisionens talsperson Thomas Regnier forsikrede Musk om¹⁹⁹, at EU nok skulle få inkasseret sit tilgodehavende ved X, mens EU's techchef, Henna Virkkunen, gjorde det klart²⁰⁰, at DSA-lovpakken intet har med censur at gøre, men til gengæld har alt at gøre med at forfølge den digitale sikkerhedslovgivning. Den franske præsident, Emmanuel Macron, og den norske statsminister, Jonas Gahr Støre, ytrede begge bekymring over Musks direkte indblanding i Europas interne anliggender og demokratiske forordninger²⁰¹, mens EU-Kommisionen fra officielt hold, i egenskab af førertalte Thomas Regnier, stemplede Musks sammenligning af EU med Stasi som "simpelthen absurd".²⁰²

Hvad der synes gennemgående for aktioner og reaktioner – fra J.D. Vances tale på sikkerhedskonferencen over Zuckerbergs proklamation på linje med "Big Tech goes Big MAGA"-dagsordenen frem til Musks EU woke stasi-anklager i forbindelse med bødeforlægget – er de rutinemæssige gensidige beskyldninger om autokratiske tendenser i enten ambitioner eller lovgivningsinitiativer. Disse beskyldninger er som en vindbøjtel, de er afhængige af vindretningen: Vance anklager EU for autokratisering og indskrænkning af friheds- og foretagsomhedsrettigheder, mens Europa omvendt bebrejder det Trump-techindustrielle kompleks for assorterede antidemokratiske aktiviteter og unødigt indblanding i nationalanliggender. Kina anklages af den vestlige verden for at være mere eller mindre autokratisk, mens kineserne ser vestlige demokratier som elitære oligarklignende konstruktioner, der primært tilgodeser magthaverne og velbjergede og i samme ombæring lader hånt om det resterende folk, der ikke tilhører fornævnte elite ... til hvilket Vesten svarer, at Kina netop træder folket under fode ved sin autokratiske ageren.

Men mellem disse gensidige anklager og beskyldninger er der imidlertid plads til sindrige forretningssamarbejder og -eventyr, der ikke sorterer stort, eller om ikke andet ganske inkonsistent, i forholdet mellem autokrati, demokrati og de frie markedskræfter. Dette kan lyde helt galimatias og dingdong, men det er nærmere virkeligheden i USA for TikTok.

USA har i årene 2024-2025 vedtaget lovgivning og stillet politiske krav om, at kinesiske TikTok ikke må operere i USA, medmindre det ophører med at være under kontrol af dets kinesiske moderselskab, ByteDance.²⁰³ Dette krav blev fremsat af hensyn til såvel national sikkerhed som

databeskyttelse. Lovgivningen krævede, at ByteDance solgte TikToks amerikanske forretning eller risikerede et totalt forbud. TikTok udfordrede det føderale krav om frasalg som værende forfatningsstridigt, men dette blev underkendt ved de amerikanske domstole, og i januar 2025 stadfæstede den amerikanske højesteret lovgivningen, hvilket teknisk set betød, at TikTok opererede ulovligt i USA.²⁰⁴ Ved Trumps mellemkomst (der også på TikTok erklærer, at han er den, der har reddet appen)²⁰⁵ blev lovhåndhævelsen udskudt i en periode i form af præsidentielle dekreter. I december 2025 er der indgået en aftale, hvor TikToks amerikanske drift overføres til et nyt amerikansk-ejet selskab med store investorer som Oracle, Silver Lake og MGX i spidsen med omkring 45 pct. ejerandel. I det Nasdaq-noterede Oracle er Trumps allierede milliardæren Larry Ellison indehaver af rundt regnet 40 pct. af selskabet²⁰⁶, og hans familieimperium vil inden længe, foruden store dele af TikTok, også tælle CBS, Paramount Skydance og Warner Bros Discovery.²⁰⁷ Således vil Ellison-dynastiet kunne komme til at sidde tungt på alt fra nyheder, underholdning til informationsbæren infrastruktur, platformsudbud og hertilhørende datahøst. I den nye ejerskabskonstellation beholder ByteDance en mindretalsandel (under 20 pct.) og den underliggende algoritmiske arkitektur, mens den nye enhed, med en bestyrelse på en håndfuld medlemmer velsignet af Trump-administrationen, skal styre data, algoritmesikkerhed og indholdsmoderering i USA for at opfylde lovens krav og USA's bekymringer på sikkerhedsområdet.²⁰⁸ Ved denne manøvre synes TikTok, i frihedens eget land, at nærme sig en form for statslig overtagelse via et pålagt frasalg af virksomhedens amerikanske aktiviteter til en amerikansk-ledet investorgruppe sanktioneret af Trump-administrationen, hvilket igen skaber en ny USA-baseret enhed med ansvar for datasikkerhed, algoritmer og indholdsmoderation, der i dette feedback-loop igen ender hos Trump-administrationen. Dette har fået kritikere til at argumentere for, at nu er TikTok de facto blevet til et veritabelt talerør for MAGA og atter et opmærksomhedsøkonomisk overvågningsredskab nu blot på amerikanske hænder frem for kinesiske.²⁰⁹ Jævnt hen er strukturen, mulighederne for manipulation samt overvågning af informationsmarkedet og dertilhørende følger ganske sammenlignelige med kinesiske samfunds- og erhvervsstrukturer.

Opmærksomhedsøkonomi og overvågningskapitalisme har som bekendt ingen politisk farve.²¹⁰ De er indbringende og potente kontrolredskaber over for brugere – førhen kendt som samfundets borgere²¹¹ – offentlige institutioner som private virksomheder, NGO'er og alle de andre civilsamfundsaktører, uafhængigt af om man så politisk bekender sig til kommunisme eller liberalisme ... og uafhængigt af om man er fortalere for autokrati eller demokrati.

De gensidige beskyldninger om autokratisering som funktion af vindretning leder frem til det grundlæggende filosofiske spørgsmål om væsensforskellen på autokrati og demokrati. En forskel, der i al væsentlighed beløber sig til prissætningen på blod og borgere de to styreformer imellem eller, for det techindustrielle kompleks' vedkommende, prisen på data og brugere.²¹²

Prisen på blod og borgere

I 2025 blev Rusland beriget med en ny forklarende ordbog over det russiske statsprog. Den norske netavis *The Barents Observer*²¹³ har sat sig for at finkæmme opslagsværket: Det er fx et obligatorisk krav, at al officiel kommunikation følger de udstukne semantiske retningslinjer angivet i opslagsværket. Det anbefales, at ordbogen, som umiskendeligt minder om en afart af newspeak i George Orwells klassiker *1984*, tages i anvendelse på skoler blandt lærere og elever – og ikke mindst blandt elever, der er eksamensforberedende.

Det hedder sig således i opslagsværket, at autokrati ”betragtes som den mest effektive styreform i svære tider for et land”, og at ordet ”enhed” defineres ud fra ”den historiske enhed af belarusere, russere og ukrainere”. Omvendt betegnes demokrati som en styreform, i hvilken ”statslige institutioner handler i de mest indflydelsesrige personers interesse”. Semantisk diktering (fingering) og den følgende indoktrinering og gaslighting²¹⁴ samt rå magtanvendelse er sammenhængende elementer i den autokratiske drejebog, hvilket den tyske jøde og filolog Victor Klemperer allerede advarede om i sin indsigtfulde bog *LTI – Lingua Tertii Imperii* udgivet i 1947.

Newspeak, propaganda eller ej – det væsentlige spørgsmål er, hvad der egentlig adskiller autokrati fra demokrati. Her er en simpel tese: *Forskellen mellem autokrati og demokrati er prisen på blod.* Jo lavere prisen på blod er, jo mere

peger pilen i autokratisk retning. Er prisen på blod imidlertid høj, peger pilen i retning demokrati.

Selv demokratier udviser i disse dage stigende autokratiske tendenser. Der findes ligefrem en betegnelse for denne udvikling: autokratisering. Ifølge organisationen Democracy Without Borders²¹⁵ gælder det:

- For første gang i 20 år er der flere autokratier (91), end der er demokratier (88) i verden.
- Hele 72 pct. af verdens befolkning (5,8 milliarder) lever under en autokratisk styreform, hvilket er det højeste tal siden 1978.
- Liberale demokratier udgør for indeværende den mest sjældne styreform, der gør sig gældende for mindre end 12 pct. af klodens befolkning.
- Hele 45 lande gennemgår netop nu autokratisering, i hvilke næsten 40 pct. af verdens befolkning er bosiddende.

Ifølge Varieties of Democracys 2025-analyse kan der spores stigende autokratisering i lande som Mexico og Peru, på det afrikanske kontinent, men ligeledes på det europæiske kontinent omtales såvel Ungarn som Grækenland.²¹⁶

Autokratisering centrerer magten ved den udøvende magt – på bekostning af de øvrige – og fordrer underminering af demokratiske og bureaukratiske institutioner, retsvæsenet og legitimiteten af politiske oppositionspartier. Hertil skal lægges begrænsninger af ytrings-, forsamlings- og pressefrihed gennem censur, internetnedlukninger og onlineovervågning. En systematisk anvendelse af “flood the zone with shi*”-strategien (se s. 17) i form af desinformation og propaganda i forsøget på at påvirke den offentlige opinion, fremme polarisering og avle kynisme over for demokratiske processer. Indførelsen af love, der gradvist nedbryder grundlæggende demokratiske principper og retsstatsprincipper. Og slutteligt udnyttelsen af statens ressourcer i bestræbelsen på at konsolidere magten og/eller svække politiske modstandere.

Demokratier søger det modsatte – og det er en bekostelige affære. Liberale demokratier er meget dyre at installere, vedligeholde og kontinueret udvikle. Sikring af borgernes selvbestemmelse, myndighed, autonomi og kvalificerede beslutningsdygtighed, samtidig med at fællesskabets overordnede bedste skal tilgodeses – nu, hvor styreformen er “ved folket, af

folket, for folket” – kræver et utal af institutionaliserede checks-and-balances-funktioner, en tredeling af magten for at sikre armlængdeprincipper, en fri og lødig presse for at sikre førnævnte samt oplyse borgerne, og alt det øvrige, som karakteriserer vor tids liberale demokratier.

Megen moderne demokratitænkning baserer sig på den tyske oplysningsfilosof Immanuel Kants såkaldte *formel for menneskeheden*:

“Handl således, at du behandler menneskeheden, både i din egen person og i enhver anden person, aldrig blot som et middel, men altid tillige som et mål”.²¹⁷

I alskens demokratisk overvejelse, beslutning og handling er det meget dyrt at garantere mennesket som mål og aldrig som middel. Oveni er det et ovenud omstændigt og komplekst forehavende, der indebærer koordinering og samarbejde, funderet i tillid, mellem borgere af forskellige overbevisninger og med forskellige interesser. Balancen mellem individets frihed og kollektive interesser øger kompleksiteten. Som bekendt er det svært at gøre alle tilfredse, og det gør sig sandelig gældende i en dynamisk struktur som den demokratiske med mange bevægelige dele. Tilmed stiger prisen yderligere, eftersom dynamikken kun kan finde balance, såfremt demokratiets retmæssige deltagere besidder tilstrækkelig kompetence og viden om et væld af samfundsforhold.

Og blandt andet herfor beskrev den sagnomspundne engelske premierminister Winston Churchill sidenhen demokratiet og dets udfordringer med de efterhånden legendariske ord:

“Mange former for styre er blevet prøvet og vil blive prøvet i denne verden af synd og elendighed. Ingen foregiver, at demokratiet er perfekt eller alvidende. Faktisk er det blevet sagt, at demokratiet er den værste styreform – bortset fra alle de andre former, der fra tid til anden er blevet prøvet ...”. Demokratiet er den styreform, der, indtil andet er demonstreret, ser sig bedst i stand til at balancere individets interesser og præferencer med almenvellets ditto. Selvom det er besværligt, omstændigt og ikke mindst dyrt, er demokratiet ubetinget det bedste, vi har været i stand til at opfinde sammenlignet med top-down-styreformer som timokratier, oligarkier og monarkier, vi som menneskeart egentlig har langt større erfaring med historisk.

At sikre den enkeltes autonomi, selvbestemmelse og myndighed gør blod rigtig dyrt i liberale demokratier. Lægges hertil en velfærdsmodel til hobe, hvis eksistensberettigelse som ikke uvæsentlig del beløber sig til at fremme individets demokratiske ejerskab og deltagelse, som mange liberale demokratier har for vane at gøre i større eller mindre grad, bliver menneskeliv endnu mere bekostelige. Også derfor skal der, af mange årsager, ikke drysses rundhåndet hermed.

Udtrykket “Jeg har masser af blod” er ganske vist ikke et direkte, verificerbart citat fra Vladimir Putin. I stedet afspejler formuleringen en udbredt analytisk vurdering af Putins militære strategi i krigen mod Ukraine, som ofte beskrives som en brutal udmattelseskrig, hvor Rusland udnytter sin større befolkning og industrielle kapacitet. Rusland anses for at være villigt til at acceptere ekstreme tab af personale og anvender taktikker, der minder om dem fra Anden Verdenskrig,²¹⁸ ved at sende bølger af soldater frem i bytte for marginale territoriale gevinster.

På den anden side skal autonomi, selvbestemmelse, myndighed, mennesket som mål og aldrig som middel og demokratiet i øvrigt heller ikke sikres på samme måde i Rusland, som de skal i liberale demokratier. Det samme gør sig gældende for lande som Kina og Nordkorea. Lægges den indledende statistik til grund, at 72 pct. af verdens befolkning lever under mere eller mindre autokratiske styreformere, er det efterhånden snarere reglen end undtagelsen. Og her gælder ligeledes den samme afvejning: Jo dyrere blod er, jo mere svinger pilen mod demokrati, jo billigere blod er, jo mere autokrati. Det skal i øvrigt noteres, at hverken “håb” eller “sandhed” længere er at finde i den nye version af ordbogen over det russiske statsprog.

Når Vesten anklager Kina, Rusland eller Nordkorea for autokrati eller autokratisering, eller når Vestens lande internt anklager hinanden for selvsamme tendenser, er beskyldningen i sidste instans, at man som statsaktør, dvs. land, eller suprastatsaktør, dvs. EU, er villig til at sænke prisen på den enkeltes autonomi, selvbestemmelse og myndighed (blod i overført betydning) igennem censur, indskrænkning af ytrings- og/eller forsamlingsfrihed og de andre frihedsrettigheder, der typisk karakteriserer liberale demokratier.

Prisen på data og brugere

Efter eget udsagn ligger det at sikre sanddruelighed og demokrati over Mark Zuckerbergs egen lønramme: I 2020 bekendtgjorde Zuckerberg til Fox News “I just believe strongly that Facebook shouldn’t be the arbiter of truth of everything that people say online”²¹⁹, og “Safeguarding democracy is above my paygrade” udtalte han året forinden til *Vanity Fair*.²²⁰

Indholdsmoderation på sociale platforme er dyrt, privatlivssikring er dyrt, databeskyttelse er dyrt. Selv at leve op systematisk til egne fællesskabsstandarder er omkostningstungt.²²¹ I det hele taget er det dyrt at leve op til EU's Digital Services Act (DSA)²²², som såvel Zuckerberg som Musk, Sundai Pichai fra Google og de andre tech-bros har måttet i den seneste tid med de bødeforlæg og sanktioner, som EU allerede har udstukket og fremtidigt sat i udsigt – hvis de altså vælger ikke at følge de udstukne love og forordninger, som DSA foreskriver.

DSA-lovpakken er sat i verden for netop at sikre den enkeltes enkeltes autonomi, selvbestemmelse og myndighed online, som den findes lovfæstet i liberale demokratier offline. Men nu, hvor internettets brugere efterhånden er sammenfaldende med det, der før var bedre kendt som samfundets borgere, kommer det lidt efter lidt ud på et. Skulle techindustrien generelt, og de sociale platforme i særdeleshed, på hvilke den offentlige debat nu mestendels foregår i et offentligt rum på private hænder²²³, sikre disse demokratiske rettigheder, ville brugerne blive betragteligt dyrere. Og deres blod i form af data endnu mere bekosteligt.

Efterhånden er det gået op for os, at så længe vi ikke betaler for en ydelse, er vi ikke kunden, men blot produktet – hvilket præcis er den rolle, som brugerne på nettet er henvist til: De er blot midler og således ikke mål i sig selv og egen ret. Det er vores opmærksomhed og vores data, der udgør krumtapperne i den opmærksomhedsøkonomiske forretningsmodel, som vi efterhånden har underholdt med i årevis i RÆSONs spalter.²²⁴

Blot det er billigt

Jo billigere brugerne er, jo bedre, jo mere data, der kan indsamles om selvsamme brugere uden retningslinjer og lovgivning, jo bedre for forretningsmodellen. Netop derfor er det techindustrielle kompleks interesseret i, at lovgivningen på området minimeres, eller endnu bedre er

noneksisterende, for det gør prisen på data/blod henholdsvis borger/bruger så lav som overhovedet mulig, mens datahøsten og profileringen maksimeres.

At være med til at sikre den individuelle autonomi – og for den sags skyld det kollektive demokrati – udgør massiv friktion og går således ud over trafik, hastighed, engagement og dermed den opmærksomhedsøkonomiske dividende for de sociale platforme. Og det selvom det er videnskabeligt demonstreret, at friktionsstrategier virker over for eksempelvis spredningen af misinformation.²²⁵

Så hellere platforme af autokratisk eller teknofeudalt tilsnit. Uden friktionsstrategier med brugerne som produktet underlagt en enkelt suveræn techboss, der styrer hele den kritiske infrastruktur²²⁶ – fra vandforsyning til ytringsfrihed – nu, hvor al data er kreditinformation²²⁷ om, hvad brugerne er værd som kærester, hobbyudøvere, forsikringstagere, patienter, arbejdstagere, politiske aktører og vælgere, brugere af Ønskeskyen²²⁸, kort sagt ... mennesker.

Endnu bedre hvis man som teknofeudalherre, også kaldet en cloudalist – den, som sidder på cloudkapitalen – kan operere i forening med, og har sammenfaldende interesse med, den til enhver tid siddende regering. For så har man en statsgaranti for, at prisen på data/blod og borger/bruger holdes nede.

Det er sådan, autokratisering ser ud i det 21. århundredes informationstidsalder, hvor data og blod kommer ud på ét. Blot det er billigt.

MARTS 2026: Kan demokratiet overleve tech og AI?

Demokrati og tech er æbler og appelsiner, olie og vand. De to ligner ikke hinanden og – væsentligere endnu – vil ikke det samme. Demokratiet vil sikre den bedste balance mellem individuel autonomi og almenvellets bedste – techindustrien vil kontrollere alt, ned til farven i vindingerne på det sidste garnnøgle.

Af Vincent F. Hendricks & Mikkel Møller-Sørensen

Det var i 2009, at Mark Zuckerberg i et interview med *Business Insider* i 2009 bekendtgjorde, at det samlende imperativ i det hurtigt voksende Facebook var mantraet ”Move fast and break things”.²²⁹ Han uddybede argumentet: ”Hvis ikke der rives ned og ødelægges undervejs, er udviklingstempoet ganske enkelt ikke højt nok”.

Inden længe skulle det vise sig, at ”Move fast and break things” ikke blot gælder Facebook specifikt og Meta generelt, men udgør det overordnede *modus operandi* for USA’s store nye *techindustrielle kompleks*, for nu at låne et udtryk fra præsident Eisenhower (der i sin afskedstale til nationen advarede mod det ”militær-industrielle kompleks”). Hvis Washington havde lyttet til techeliten i Silicon Valley, ville man have hørt, at der blev lagt op til en blitzkrig på informationsmarkedet. Målet: En opmærksomhedsøkonomi i al væsentlighed kendetegnet af en systematisk reduktion af menneskets vigtigste kognitive ressource, opmærksomheden. Afkastet var og er data, der forvandles til kapital. Forretningsmodellen har vi omtalt og analyseret mange gange i RÆSONs spalter igennem årene – jf. de udvalgte tekster, der indleder denne bog.

Techmastodonterne tog verden med storm – et uvejr, de lagde ud over de allerede oprørte vande, som finanskrisen havde efterladt. Gennem tre årtier havde skiftende regeringers deregulering af Wall Street fremmet en finanssektor, der nu udviklede et netværk af utallige kreative, komplekse og uigennemskuelige finansielle produkter flettet ind i hinanden. Men disse produkter – blåstemplet af de ratingbureauer, hvis fremmeste opgave var at

vurdere deres troværdighed – viste sig at være ganske giftige aktiver, der brændte hul i bøgerne med overhængende fare for at slå bunden ud af såvel den amerikanske som den globale økonomi. Problemet var strukturelt og altså: globalt.

Krisen tog fart i 2007 og eksploderede i efteråret 2008. I bedste keynesianske mening satte centralbankerne verden over nu renterne i syd – med kurs mod nul – i et forsøg på at begrænse skaderne. Under normale omstændigheder er en finansiel krise et uønsket miljø for nystartede virksomheder, men den amerikanske centralbank, FED, faciliterede via de lave renter omfattende lånefinansiering. Det skabte ualmindeligt gunstige vilkår for ikke bare Facebook, men techindustrien som helhed – den enes død, den andens brød. Facebook (der var blevet grundlagt i 2004) og resten af Big Tech kunne først erobre brugernes tid og dernæst indtage aktiemarkederne i et tiltagende *feedback-loop* mellem kapital og opmærksomhed. Således blev tragedien for de fleste opportun for de få.

Over årtier havde politikerne som sagt lempet rammerne for finanssektoren, der nu investerede massivt i Big Tech. Og techgiganterne udviklede deres egne aktiviteter i et totalt fravær af regler. Her begyndte sektorens fabelagtige eventyr – vejen til det kartel, der i dag har et informationsmonopol inden for rækkevidde.²³⁰

Det offentlige rum på private hænder

De yderst favorable vilkår for spekulative forretningsforehavender i informationsmarkedet var den første forudsætning for den omfattende privatisering af det offentlige rum, arenaen, hvor meninger mødes og brydes, hvor demokratiet lever blandt samfundets borgere – nu bedre kendt som brugere.

Det offentlige rum er selvsagt uundværligt for det liberale demokrati. Kan man styre det offentlige rum, kan man styre den offentlige samtale – som autokrater og despoter til alle tider har vidst. Big Tech forstår potentialet. Zuckerberg sidder på verdens største offentlige rum – i form af Metas 3,5 milliarder daglige brugere. Jeff Bezos' Amazon havde et godt år i 2013 – hvor han også erhvervede sig et af verdens mest hæderkronede nyhedsmedier, *The Washington Post*.²³¹ Allerede i 2006 havde han etableret streamingtjenesten Amazon Prime Video, der i februar 2026 producerede dokumentarfilmen om USA's præsidentfrue, *Melania*. Med erhvervelsen af

Washington fik Bezos en stor stemme i det offentlige rum og mulighed for at påvirke den offentlige samtale – og det gør han jævnlige ved at blande sig i, hvad der skal skrives på lederplads, og hvem *The Washington Post* må erklære sin støtte, som eksempelvis ved præsidentvalget mellem Kamela Harris og Donald Trump, hvor Bezos forbød *The Washington Post* at støtte Harris.²³²

Bezos var verdens rigeste mand, men blev i 2021 overhalet af Elon Musk, manden bag Tesla, SpaceX, The Boring Company og meget anden foretagsomhed. Året efter købte han det sociale medie Twitter, der blev omdøbt til X.

Drømmen var ikke blot at få en stemme i det offentlige rum med gevaldig gennemslagskraft, men ganske åbenlyst at styre, hvem der må sige hvad.

Garnnøglet

I takt med digitaliseringen blev det offentlige rum forandret – i dag er det blot en lille del af en global informationsbåren infrastruktur. Den offentlige samtale er for længst viklet ind i et tætspundet garnnøgle – internettets servere og kabler sikrer kommunikation og betaling, koblet til bankvirksomhed og finans.

Men det er kun begyndelsen. I disse år bliver alt dette bundet sammen med uddannelse og forskning, sundhed, fysisk infrastruktur og ressourcer (som fx vandforsyning) samt forsvar og sikkerhed. Dette garnnøgle er allestedsnærværende og koncentreret på ganske få hænder i det tech-industrielle kompleks.

Ifølge oplysningstænkerne skulle det offentlige rum tilbyde lige adgang for alle demokratiets retmæssige deltagere. De skulle være frie og borger-lige, hvorfor ingen skulle nyde forrang eller privilegier. Demokratiet var til for alle, ikke de få – af folket, ved folket, for folket.

Repræsentanter for det techindustrielle kompleks – Trump/Musk, Vance/Thiel – postulerer, at sociale medier frigør folket. Man understøtter det første tillæg til USA's forfatning – om ytringsfrihed – erstatter den gamle indholdsmoderation med privat censur efter egne fællesskabsstandarder eller rettere, efter forgodtbefindende. De kalder sig ”ytringsfrihedsabsolutister”.

²³³

”Et offentligt rum på private hænder” lyder som en selvmodsigelse. Det er det også.

Den næste fase: Kunstig intelligens

Det seneste udtryk for ”Move fast and break things”-mantraet er introduktionen af kunstig intelligens i alle slags anliggender. Det techindustrielle kompleks har igangsat kapløbet og

sætter alle sejl til for at vinde. Amazon fyrer medarbejdere, Tesla vil udfase bilerne og satse på robotter i stedet. Disse firmaer og resten af det techindustrielle kompleks investerer massivt i energiforsyning, halvleder-teknologi og anden AI-infrastruktur – i et omfang, der svarer til hele Sveriges BNP alene i 2026.²³⁴

Bevares, kunstig intelligens rummer et betragteligt potentiale for vidensproduktion, effektivisering og innovation, men teknologien indebærer alvorlige risici for det liberale demokrati.

Et åbenlyst og centralt problem er, at AI kan forstærke og automatisere manipulation af det offentlige rum og dermed: den offentlige mening. Med avancerede sprogmodeller og *deepfakes* kan politiske budskaber masseproduceres og målrettes individuelle vælgere med hidtil uset præcision. Det er en yderligere udfordring for den fælles offentlige samtale, som det liberale demokrati er afhængigt af, og risikerer at underminere tilliden til både medier og politiske institutioner.

En anden fare er koncentrationen af magt. Udviklingen af – og dermed kontrollen over – avancerede AI-systemer ligger i høj grad hos det techindustrielle kompleks. Når enorme datamængder og algoritmisk beslutningskraft samles på få hænder, kan det skabe en skæv magtbalance, hvor demokratisk kontrol og gennemsigtighed svækkes.

Det liberale demokrati bygger på magtens deling og ansvarlighed – hvis centrale samfundsfunktioner i stigende grad styres af uigennemsigtige algoritmer, reduceres borgernes mulighed for indsigt og indflydelse.

Desuden kan AI bidrage til overvågning og social kontrol. Ansigtsgenkendelse, prædiktivt politiarbejde, hvor man forsøger at forudsige kriminalitet, inden den sker, og dataanalyse kan – særligt i hænderne på autoritære eller illiberale kræfter – bruges til at kortlægge og begrænse borgernes adfærd. Selv i demokratiske samfund kan fristelsen til at anvende

sådanne teknologier i sikkerhedens navn føre til en gradvis erosion af privatliv og retssikkerhed.

Dette problem findes også i Europa – herunder Danmark, hvor vi kender debatten om, hvordan man skal afstemme borgernes frihed med overvågning. I 2019 blev denne diskussion sat på spidsen, da Danmarks daværende justitsminister, Nick Hækkerup (S), fik formuleret et ganske rabiater argument: ”Hvis vi ødelægger trygheden i samfundet, så ødelægger vi friheden i samfundet [...] Hvis man siger, dét er rigtigt, så følger det logisk heraf, at med overvågning stiger friheden”.²³⁵

Den opmærksomhedsøkonomiske forretningsmodel har for længst skabt det, som professor Shoshana Zuboff i sin øjenåbnende bog fra 2019 døbte *Overvågningskapitalismens tidsalder*,² og som Mads Vestergaard samme år diskuterede i den blændende *Digital totalitarisme*. Her vil AI umærkeligt blive det foretrukne middel til rating af menneskers kreditværdighed – både som borgere, brugere, vælgere, patienter, forsikringstagere etc. – givet køn, race, religion, socialklasse og en række andre identitetsmarkører. Det sker ud fra den overordnede devise om, at “al data er kreditinformation”²³⁶, og AI kan således blive en afgørende instrumentel faktor i etableringen af (sociale) kreditsystemer.

Og dét gælder både i liberale demokratier og i autoritære regimer. Den opmærksomhedsøkonomiske forretningsmodel og den overvågningskapitalistiske ideologi har nemlig ingen politisk farve. De kan tilgås fra et hvilket som helst ideologisk standpunkt – fra stalinisme til liberalisme.

Vi lever endnu i liberale vestlige demokratier, men accepterer den opmærksomhedsøkonomiske forretningsmodel som legitim – også med de farer for overvågning, der er indbygget i den. Stalinismen havde ingen problemer med overvågning – og det har opmærksomhedsøkonomien heller ikke. Det betyder, at også liberale demokratier kan komme til systematisk at undergrave autonomi, myndighed og individuelle (friheds-)rettigheder til fordel for profit, magtudøvelse og kontrol.

Således rejser AI grundlæggende spørgsmål om ansvar og autonomi i liberale demokratier. Hvis politiske eller administrative beslutninger i stigende grad træffes eller understøttes af algoritmer, kan det blive uklart, hvem der bærer ansvaret for fejl og bias.

Uden klare rammer for regulering, transparens og demokratisk kontrol risikerer AI at svække de normer om frihed, lighed og ansvarlighed, som blev

defineret i Oplysningstiden og som det liberale demokrati siden har hvilet på.

Hvad vil Europa?

Med AI på autopilot er tempoet i udviklingen steget betydeligt. Men vender man blikket mod EU, er der ved første øjekast grund til optimisme på ansvarets og autonomiens vegne: Magthaverne har lovet at værne om frihed og demokrati – også i lyset af udviklingen i USA: På techområdet har det ført til vedtagelsen af DSA, DMA og AI-direktivet.²³⁷

Tech skal dermed honorere de gældende vilkår for det indre marked, herunder konkurrencedirektiver og hensynet til brugernes rettigheder og privatliv. Overtrædelser er blevet sanktioneret med bøder af anseelig størrelse – og store nok til, at disse ikke blot afskrives som prisen for at gøre forretning.

For indeværende formår Bruxelles at modstå fristelsen til at imødekomme techgiganternes kritik. Desværre har EU's indsats endnu ikke udmøntet sig i et reelt stop for techgiganternes kollektive monopolisering af informationsbåren infrastruktur på også europæisk grund – og har således heller ikke standset den igangværende globale privatisering af det offentlige rum. Der er meget lang vej endnu.

Samtidig forværres billedet af den kendsgerning, at Big Tech overvejende tæller amerikanske selskaber.²³⁸

Indtil for ganske nylig – læs: Trumps genvalg – har der i Europa været en uforbeholden tiltro til kontinuiteten i og gyldigheden af efterkrigstidens *Pax Americana*. At USA ville holde paraplyen over en regelbaseret verdensorden – inklusive målet om at søge multilateral enighed i flest mulige spørgsmål. I denne dynamik – med så mange bevægelige dele – anså man det som en selvfølge at udnytte de komparative fordele, som er frihandlens logik: At købe noget fra et andet land er ikke i sig selv problematisk – tværtimod. Derfor undlod EU så længe at sætte nogen nævneværdige spørgsmålstegn ved, at amerikanerne havde forvandlet 'det digitale rum' til en ny industriel succes.

Men højvande er blevet til lavvande, og tiderne er skiftet. Der venter formentlig en langstrakt kamp mellem EU og Trumps USA – uden vished for udfaldet. Udenrigsminister, Marco Rubio sendte et klart signal med sin tale på Sikkerhedskonferencen i München i februar 2026. I forbund

med det techindustrielle kompleks vil Trump udfordre EU's autoritet og lovgivning på techområdet.²³⁹ Formålet må vi ikke være i tvivl om: at installere den samme teknofeudale og neomerkantile struktur – med de samme neoimperialistiske ambitioner – i Europa som den, der tegner sig i USA.

Kritikken af demokratiet

Meget tyder på, at det techindustrielle kompleks overhovedet ikke kerer sig om det liberale demokrati. Eller i det mindste ikke anser det som deres ansvar – uanset at de sidder på det enorme magtapparat, vi har beskrevet ovenfor. Allerede i 2009 sagde Peter Thiel: “I no longer believe that freedom and democracy are compatible”.²⁴⁰ Zuckerberg bekendtgjorde i 2019, at beskyttelsen af demokratiet er “above our pay grade”²⁴¹, og på X erklærede Musk i 2023: “We will coup whoever we want! Deal with it”.²⁴²

Når OECD definerer 'kritisk infrastruktur', skelner de mellem ni adskilte sektorer (det samme gælder andre supranationale demokratiske institutioner som FN og EU). Sådan ser det techindustrielle kompleks ikke på verden: For dem er al data som bekendt lig med kreditinformation – | uanset om man har delt en strikkeopskrift eller en politisk holdning. Og de massive investeringer i AI, der foregår hos det techindustrielle kompleks, skal ses igennem denne prisme.

Liberale demokratier ser disse områder som adskilte tønder – Big Tech ser kun ét, stort garnnøgle og slås kun om, hvem der skal bidrage med den længste tråd – og anvendelsen af AI anses som en væsentlig konkurrencefordel så man kan ende med at sidde med den længste tråd i garnnøglet. For det techindustrielle kompleks er det i og for sig ligegyldigt om teknologien tjener liberale demokratier eller autokratier.

Nogle techideologer taler åbent for, at det liberale demokrati skal ryddes af vejen og erstattes af noget andet: Dark Enlightenment, også kendt som neoreaktion (NRx), er den 'mørke oplysning', en intellektuel og politisk strømning, der oprindeligt opstod i internetbaserede miljøer i 2000'erne, især omkring bloggeren Curtis Yarvin (Mencius Moldbug) og filosofen Nick Land.²⁴³

Bevægelsen er kendetegnet ved en radikal kritik af det liberale demokrati og en grundlæggende skepsis over for idéen om politisk lighed. Hvor den klassiske oplysningstænkning forbandt fornuft med fremskridt –

herunder individuelle rettigheder og folkestyre – hævder Dark Enlightenment, at disse idealer har ført til ineffektivitet, dekadence og institutionelt forfald.

Kernen i Dark Enlightenment er simpelthen en afvisning af demokratiet som legitim styreform. Bevægelsen argumenterer for, at demokratiske systemer uundgåeligt fører til kortsigtet populisme, bureaukrati og moralsk relativisme. I stedet fremhæves alternativer som hierarki, teknokratisk styring og i nogle tilfælde direkte monarki eller virksomhedslignende ledelsesstrukturer. Staten tænkes her ikke som et fællesskab af lige borgere, men som en organisation, der bør ledes af en kompetent elite – analogt med en CEO, der styrer en virksomhed. Denne idé indebærer selvsagt et opgør med forestillingen om folkesuveræniteten.

Dark Enlightenment retter også en skarp kritik mod det, som bevægelsen betegner som “the Cathedral” – et begreb, der dækker over både universiteter, kulturelle institutioner og medier, som angiveligt reproducerer progressive og egalitære normer. Ifølge denne analyse fungerer liberale demokratier ikke som reelt pluralistiske systemer, men er selv ideologisk ensrettede regimer, hvor bestemte værdier – især lighed og inklusion – er hævet over kritik. Bevægelsen fremstiller da også sig selv som modoplysning – en kraft, der afslører de gældende strukturer og udfordrer det, den ser som en skjult konsensus.

I forhold til det liberale demokrati repræsenterer Dark Enlightenment en grundlæggende normativ udfordring. Liberalt demokrati hviler på idéer om universelle rettigheder, politisk lighed, magtens deling og offentlig ansvarlighed. Bevægelsen betvivler ikke blot institutionernes effektivitet, men selve legitimiteten af disse principper. Hvis politisk lighed afvises som en fiktion, og hvis autoritet i stedet bør koncentreres hos en kompetent elite, undergraves hele det normative fundament for repræsentation og borgerinddragelse.

Fænomenet må ses i en bredere kontekst – teknologisk forandring, politisk polarisering og en tiltagende tillidskrise. Ligesom en række andre beslægtede protestbevægelser trækker Dark Enlightenment på en oplevelse af, at demokratiske institutioner er stagnerede og ude af stand til at håndtere komplekse globale udfordringer.

I den forstand fungerer bevægelsen som en radikaliseret kritik af moderniteten. Og dens gennemslagskraft – særligt i digitale subkulturer –

illustrerer, hvordan internettet har skabt nye rum for ideologisk mobilisering helt uden for traditionelle politiske institutioner.

Demokratisk oprustning

Dark Enlightenment er fortsat en marginal strømning i forhold til etableret politik, men dens idéer har haft indirekte indflydelse på dele af den bredere antiliberale og autoritære debat. Både Peter Thiel²⁴⁴ og hans politiske repræsentant USA's vicepræsident, J.D. Vance²⁴⁵, henviser således jævnlige til Yarvis' antidemokratiske filosofi.²⁴⁶

Som intellektuelt fænomen rejser bevægelsen derfor væsentlige spørgsmål om demokratiets robusthed. Men demokratiske lande – som Danmark og USA – kan dæmme op for idéstrømninger som Dark Enlightenment på forskellig vis – særligt gennem deres *institutionelle struktur*, deres *normative fundament* og det, man kunne kalde *selvkorrigerende mekanismer*:

For det første bygger demokratiet, som vi kender det, på en forfatning, retsstatens principper og magtens (tre)deling. Alt det skal netop forhindre den koncentration af magt, som Dark Enlightenment reelt efterlyser i ønsket om en stærk leder med de samme privilegier som en konge eller en CEO. Uafhængige domstole, frie medier og parlamentarisk kontrol fungerer som værn mod autoritær centralisering og gør det vanskeligt at omsætte sådanne idéer til praksis.

For det andet understøttes demokratiet af en normativ kultur, der fremhæver politisk lighed, borgerrettigheder og pluralisme. Dark Enlightenment afviser eksplicit disse oplysningsværdier, men i liberale samfund er de indlejret i både uddannelsessystem, civilsamfund og offentlig debat. Denne værdimæssige forankring skaber modstandskraft, fordi befolkningen generelt opfatter magtkoncentration og afskaffelse af demokratisk deltagelse som illegitimt.

På sikkerhedskonferencen i München 2026 holdt udenrigsminister Marco Rubio (der af nogle betragtes som den mest oplagte rival til J.D. Vance, når det gælder kampen om at blive Republikanernes præsidentkandidat i 2028) en decideret imperialistisk tale om USA's ansvar for at bringe resten af verden (herunder Europa) på ret kurs. Dét var ikke en blomst, der havde groet i den europæiske have – tværtimod.

Europa begynder nu at mobilisere selv, ikke kun med henblik på Trumps ambitioner, men for at kunne stå på egne ben. Der er ligeledes tegn

på, at Europa vil gøre sig mere fri af det amerikanske techindustrielle kompleks – fx gennem aldersbegrænsninger på sociale platforme og gennem forsøget på at etablere en mere selvstændig informationsbåren infrastruktur.

Denne udvikling viser netop, hvordan liberale demokratier har en indbygget evne til både selvkritik og reform. Den udbredte utilfredshed med ineffektivitet eller politisk stagnation – som Dark Enlightenment udnytter – kan i demokratiske systemer kanaliseres gennem offentlig debat, valg og institutionelle reformer. Dermed kan systemet tilpasse sig uden at bryde sammen.

Samlet set fungerer disse punkter – retsstatsprincipper, institutionel magtdeling og demokratisk kultur – som stærke barrierer mod de autoritære og hierarkiske visioner, som Dark Enlightenment repræsenterer.

Kort sagt: Demokratierne har faktisk fundamentet til at stå imod dem, der vil ”Move fast and break things”, men det kræver, at vi lige nu vågner op til de ødelæggelser, der er i gang. At vi mobiliserer. At vi opruster ... i både oplysningens og demokratiets navn.

Mikkel Møller-Sørensen (f. 1994), BA i filosofi fra Københavns Universitet og nu studerende ved Copenhagen Business School.

Vincent F. Hendricks (f. 1970), dr.phil., ph.d., er professor i formel filosofi ved Københavns Universitet. Han er forfatter til en række bøger, herunder bl.a. Spræng boblen (2016), Fake News (2017), Kæmp for kloden (2018), Os og dem (2019), Vend Verden (2020), Sandhedsministeriet (2021), NOK OM MIG (2023), Sucker Nation (på vej i 2026).

¹ <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/trump-elon-musk-maralago-florida-b2645385.html>

² <https://www.nytimes.com/2012/04/22/us/alec-a-tax-exempt-group-mixes-legislators-and-lobbyists.html>

³ <https://www.nytimes.com/2012/04/22/us/alec-a-tax-exempt-group-mixes-legislators-and-lobbyists.html>

⁴ <https://www.nytimes.com/2024/11/06/us/elections/trump-musk-america-pac.html>

⁵ <https://www.businessinsider.com/trump-praises-elon-musk-a-star-is-born-2024-11>">ny stjerne født

⁶ <https://simpleflying.com/leo-geo-meo-satellites-whats-the-difference>

⁷ <https://finance.yahoo.com/news/big-starlink-become-2024-110700611.html>

⁸ <https://www.nytimes.com/2024/08/30/world/americas/brazil-elon-musk-x-blocked.html>

⁹ <https://www.nytimes.com/2024/09/01/world/americas/elon-musk-brazil-starlink-x.html>

¹⁰ <https://www.nytimes.com/2024/10/08/world/americas/brazil-x-ban-musk.html?searchResultPosition=8>

¹¹ <https://www.politico.eu/article/elon-musk-ukraine-starlink/>

¹² <https://www.bbc.com/news/world-europe-66752264>

¹³ <https://www.nbcnews.com/tech/tech-news/musk-suggests-ukraine-cede-crimea-draws-rebuke-zelenskyy-rcna50528>

¹⁴ <https://www.pbs.org/newshour/politics/what-to-know-about-elon-musks-reported-phone-calls-with-putin-and-why-it-matters>

¹⁵ <https://www.raeson.dk/2024/valget-med-raeson-ekstraudgave-med-niels-bjerre-poulsen-vincent-f-hendricks-og-marlene-wind>

¹⁶ <https://www.npr.org/2024/11/12/g-s-1-33972/trump-elon-musk-vivek-ramaswamy-doge-government-efficiency-deep-state>

¹⁷ <https://www.forbes.com/sites/dereksaul/2024/11/06/heres-what-elon-musk-may-do-in-a-trump-administration>

¹⁸ <https://www.coindesk.com/markets/2024/11/10/dogecoin-flips-xrp-as-elon-musk-linked-trade-keeps-on-giving>

¹⁹ <https://sherwood.news/business/elon-musk-spacex-government-contracts-earnings>

²⁰ <https://fortune.com/2024/11/06/elon-musk-donald-trump-tesla-spacex-xai-boring-neuralink>

²¹ <https://www.raeson.dk/2024/moeller-soerensen-og-hendricks-hvad-prisesen-paa-truth-social-fortaeller-os-om-politik>

²² <https://counterhate.com/research/musk-political-posts-x>

²³ <https://www.raeson.dk/2023/vincent-f-hendricks-velkommen-til-elon-musks-offentlige-rum-nu-mod-betaling>

-
- ²⁴ <https://www.raeson.dk/2024/valget-med-raeson-ekstraudgave-med-niels-bjerre-poulsen-vincent-f-hendricks-og-marlene-wind>
- ²⁵ <https://www.raeson.dk/2022/professor-vincent-f-hendricks-hvor-langt-gaar-musks-visioner-for-ytringsfriheden>
- ²⁶ <https://www.businessinsider.com/paypal-mafia-members-elon-musk-peter-thiel-reid-hoffman-companies>
- ²⁷ <https://theintercept.com/2017/03/02/palantir-provides-the-engine-for-donald-trumps-deportation-machine>
- ²⁸ https://www.usaspending.gov/award/CONT_AWD_H9222216C0078_9700_-NONE-_ -NONE-
- ²⁹ <https://www.cato-unbound.org/2009/04/13/peter-thiel/education-libertarian>
- ³⁰ <https://www.raeson.dk/2022/professor-vincent-f-hendricks-hvor-langt-gaar-musks-visioner-for-ytringsfriheden>
- ³¹ <https://www.information.dk/indland/leder/2019/12/grotesk-argument-mere-overvaagning-kommer-justitsministeren>
- ³² <https://www.snopes.com/fact-check/move-fast-break-things-facebook-motto>
- ³³ <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/article/watch-inside-facebooks-early-days/>
- ³⁴ https://www.saxo.com/dk/the-contrarian_bog_9781526619570
- ³⁵ ="<https://www.raeson.dk/2024/moeller-soerensen-hendricks-den-amerikanske-valgkamp-er-et-skoleeksempel-paa-spekulation-i-politiske-meninger-og-holdninger>
- ³⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Diversity,_equity,_and_inclusion
- ³⁷ <https://www.bbc.com/news/uk-64125045>
- ³⁸ <https://donmcperson.com/dgm-blog/aspirational-masculinity>">aspirational masculinity
- ³⁹ <https://www.washingtonpost.com/news/arts-and-entertainment/wp/2014/02/14/confused-by-facebooks-new-gender-options-heres-what-they-mean>
- ⁴⁰ <https://donmcperson.com/dgm-blog/aspirational-masculinity>
- ⁴¹ <https://www.rollingstone.com/music/music-features/kid-rock-republican-mouthpiece-trump-maga-bff-1235019530>
- ⁴² <https://www.youtube.com/watch?v=hBMoPUAeLnY>
- ⁴³ <https://edition.cnn.com/2024/11/09/business/video/scott-galloway-young-male-podcast-election-digvid>
- ⁴⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=hBMoPUAeLnY>
- ⁴⁵ <https://www.newsweek.com/joe-rogan-kamala-harris-interview-conditions-dispute-1976391>
- ⁴⁶ <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2024/11/kamala-harris-joe-rogan-podcast/680606>
- ⁴⁷ <https://slate.com/culture/2024/11/joe-rogan-endorses-donald-trump-election-harris.html>
- ⁴⁸ <https://www.aol.com/joe-rogan-surprises-audience-saying-192723899.html>
- ⁴⁹ <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-51241462>
- ⁵⁰ <https://www.stern.nyu.edu/faculty/bio/scott-galloway>
- ⁵¹ <https://currentpub.com/2024/11/09/the-testosterone-podcast-election>
- ⁵² <https://edition.cnn.com/2024/11/09/business/video/scott-galloway-young-male-podcast-election-digvid>
- ⁵³ <https://www.wgbh.org/news/politics/2024-11-07/trump-gained-ground-with-young-voters-thanks-to-gender-gap-and-economy>
- ⁵⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Tony_Hinchcliffe
- ⁵⁵ <https://www.theguardian.com/us-news/2024/nov/09/trump-latino-hispanic-vote-election>

-
- ⁵⁶ <https://apnews.com/article/trump-madison-square-garden-new-york-election-fcfe75be7f8281fde7bffa3adb3bba5d>
- ⁵⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=vGL6F4cajas>
- ⁵⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=nrU7wIwEn2A&t=464s>
- ⁵⁹ https://www.youtube.com/watch?v=_QzeT3s4asM
- ⁶⁰ <https://www.altinget.dk/uddannelse/artikel/camilla-mehlsen-skal-undersoege-nyhedsinflucere-paa-syddansk-universitet>
- ⁶¹ <https://www.youtube.com/watch?v=LXaYH-owS50>
- ⁶² <https://www.nbcnews.com/politics/2024-election/election-betting-newly-legal-risks-getting-confused-polls-rcna177880>
- ⁶³ "The Democrats don't matter [...] The real opposition is the media. And the way to deal with them is to flood the zone with shit", VOX, 06.02.2020: <https://www.vox.com/policy-and-politics/2020/1/16/20991816/impeachment-trial-trump-bannon-misinformation>
- ⁶⁴ <https://www.raeson.dk/2021/professor-vincent-f-hendricks-i-den-digitale-opmaerksomhedsoekonomi-er-vi-alle-data-produkter-fanget-i-en-krydsningen-mellem-et-panoptikon-og-et-kasino>
- ⁶⁵ <https://www.raeson.dk/2021/vincent-f-hendricks-fake-news-er-ikke-bare-loegne-det-er-en-lige-gyldighed-over-for-hvad-der-er-sandt-og-falsk-det-goer-dem-aldeles-giftige-men-samtidig-ganske-potente>
- ⁶⁶ "This is not about persuasion: This is about disorientation"
<https://edition.cnn.com/2021/11/16/media/steve-bannon-reliable-sources/index.html>
- ⁶⁷ <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-32765-5>
- ⁶⁸
- ⁶⁹ <https://www.nytimes.com/2025/03/08/us/politics/trump-third-term-gaza-contradictions.html>
- ⁷⁰ <https://www.bbc.com/news/articles/ced961egp65o>">100 nye præsidentielle dekretter og omstødelser
- ⁷¹ <https://www.reuters.com/world/americas/trump-says-us-will-take-back-panama-canal-2025-01-20>
- ⁷² <https://apnews.com/article/trump-gaza-plan-palestinians-israel-3f12eb51869da2221afbb22b0bcf47ba>
- ⁷³ <https://www.nytimes.com/2025/02/17/us/politics/canada-trump-51st-state.html>
- ⁷⁴ <https://www.bbc.com/news/articles/crkezj07rzro>
- ⁷⁵ <https://www.forbes.com/sites/dougmelville/2025/02/12/new-bill-proposes-greenland-be-renamed-red-white-and-blueland-is-this-the-next-gulf-of-america>
- ⁷⁶ <https://buddycarter.house.gov/uploadedfiles/redwhitebluelandact.pdf>
- ⁷⁷ <https://www.bbc.com/news/articles/cx242lw21jwo>
- ⁷⁸ <https://ekstrabladet.dk/nyheder/politik/article10532042.ece>
- ⁷⁹ <https://www.raeson.dk/2024/moeller-soerensen-hendricks-den-amerikanske-valgkamp-er-et-skoleeksempel-paa-spekulation-i-politiske-meninger-og-holdninger>
- ⁸⁰ <https://www.raeson.dk/2022/professor-vincent-f-hendricks-corpokratiet-kommer-og-det-er-ikke-tilfældigt-at-kvæle-det-offentlige-rum-i-hvilket-det-liberale-demokrati-lever-og-aander>
- ⁸¹ <https://www.nytimes.com/2025/01/29/technology/meta-trump-lawsuit-settlement.html>
- ⁸² <https://www.forbes.com/profile/elon-musk>
- ⁸³ <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/02/implementing-the-presidents-department-of-government-efficiency-workforce-optimization-initiative>

-
- ⁸⁴ <https://www.theguardian.com/technology/2025/jan/25/elon-musk-makes-surprise-appearance-at-afd-event-in-eastern-germany>
- ⁸⁵ <https://www.theguardian.com/world/2025/jan/29/europe-must-not-be-bullied-by-trump-and-musk-on-tech-laws-ngos-say>
- ⁸⁶ <https://borsen.dk/nyheder/pleasure/vincent-hendricks-tech-bosserne-bomber-os-flere-hundrede-ar-tilbage>
- ⁸⁷ <https://www.raeson.dk/2024/mikkel-moeller-soerensen-og-vincent-f-hendricks-et-pennestroeg-kan-forandre-verden-vi-maa-tale-om-at-usas-hoejesteret-kan-krone-trump-til-konge>
- ⁸⁸ <https://www.newsweek.com/trump-assassination-attempt-how-many-times-what-we-know-1969291>
- ⁸⁹ <https://www.vanityfair.com/news/2019/06/zuckerberg-says-safeguarding-democracy-is-above-our-pay-grade-aspen-ideas>
- ⁹⁰ <https://www.nytimes.com/2025/01/29/technology/meta-trump-lawsuit-settlement.html>
- ⁹¹ <https://www.raeson.dk/2024/hendricks-moeller-soerensen-i-raesons-nye-trykte-nummer-elon-musk-har-sigtet-efter-stjernerne-nu-er-verdensherredoemmet-inden-for-raekkevidde>
- ⁹² <https://www.youtube.com/watch?v=Q7y28SCzUHI>
- ⁹³ <https://researchprofiles.ku.dk/da/publications/sandhedsministeriet-techplatformenes-indflydelse-pa-tidens-fakta>
- ⁹⁴ <https://www.washingtonpost.com/style/media/2025/02/26/washington-post-bezos-opinions-section>
- ⁹⁵ <https://www.npr.org/2024/10/28/nx-s1-5168416/washington-post-bezos-endorsement-president-cancellations-resignations>
- ⁹⁶ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2025/jan/10/melania-trump-amazon-documentary>
- ⁹⁷ <https://edition.cnn.com/2025/01/22/politics/tiktok-trump-legal-executive-order/index.html>
- ⁹⁸ <https://www.nytimes.com/2025/01/17/us/politics/supreme-court-tiktok.html>
- ⁹⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=f5eerz81IFY>
- ¹⁰⁰ <https://www.thewrap.com/karoline-leavitt-defends-ap-news-trump-white-house-privilege>
- ¹⁰¹ <https://nymag.com/intelligencer/article/trump-is-dividing-and-conquering-the-white-house-press-corps.html>
- ¹⁰² <https://www.youtube.com/watch?v=RC7I8urUirk>
- ¹⁰³ <https://www.theguardian.com/us-news/2025/feb/07/elon-musk-transformation-trump-climate>
- ¹⁰⁴ <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/trump-musk-friendship-history-b2672224.html>
- ¹⁰⁵ <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-61123200>
- ¹⁰⁶ <https://www.nytimes.com/2018/09/29/business/tesla-musk-sec-settlement.html>
- ¹⁰⁷ <https://www.cnbc.com/2025/01/14/sec-sues-musk-alleges-failure-to-properly-disclose-twitter-ownership.html>
- ¹⁰⁸ <https://www.nytimes.com/2025/02/11/us/politics/elon-musk-companies-conflicts.html>
- ¹⁰⁹ <https://youtu.be/Ljo3FL8uyIg?si=XXGIrsMeXkHoRDH>
- ¹¹⁰ <https://www.bbc.com/news/articles/cjw4vjvlgxpo>
- ¹¹¹ <https://www.theguardian.com/technology/2023/nov/16/elon-musk-antisemitic-tweet-adl>
- ¹¹² <https://www.politico.com/news/2025/01/14/bannon-on-musk-he-doesnt-have-that-much-power-00198060>
- ¹¹³ https://www.youtube.com/watch?v=wQAuVAWgl_c
- ¹¹⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=B-2IHcD80uI>

-
- 115 <https://www.youtube.com/watch?v=0MZ579HQ1So>
- 116 <https://www.youtube.com/watch?v=BrSLe3-OGBU>
- 117 <https://www.cnbc.com/2024/08/13/musk-trump-uaw-labor-union-x-interview.html>
- 118 <https://www.nytimes.com/2025/02/18/us/politics/steve-bannon-elon-musk-feud.html>
- 119 <https://apnews.com/article/musk-chainsaw-trump-doge-6568e9e0cfc42ad6cdcfd58a409eb312>
- 120 <https://www.theguardian.com/world/2023/sep/24/yanis-varoufakis-technofeudalism-capitalism-ukraine-interview>
- 121 <https://www.raeson.dk/2021/professor-vincent-f-hendricks-i-den-digitale-opmaerksomhedsoekonomi-er-vi-alle-data-produkter-fanget-i-en-krydsningen-mellem-et-panoptikon-og-et-kasino>
- 122 <https://www.economist.com/culture/2024/11/29/the-economists-word-of-the-year-for-2024>
- 123 <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1879366510000254>
- 124 <https://www.cnbc.com/2016/05/05/philippines-presidential-election-coverage-from-cnbc-anchor-martin-soong.html>
- 125 http://www.scielo.org.co/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0123-885X2019000300092
- 126 <https://www.msnbc.com/transcripts/transcript-reidout-5-24-21-n1268459>
- 127 <https://www.washingtonpost.com/news/the-intersect/wp/2018/04/13/kakistocracy-a-374-year-old-word-that-means-government-by-the-worst-just-broke-the-dictionary>
- 128 https://www.youtube.com/watch?v=qyYqJolXE_E
- 129 <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1879366510000254>
- 130 <https://www.raeson.dk/2020/professor-vincent-f-hendricks-om-ulighed-og-corona-vacciner-de-rige-bliver-rigere-mens-de-fattige-far-et-spark-bagi>
- 131 <https://time.com/4486502/hillary-clinton-basket-of-deplorables-transcript>
- 132 “You know, to just be grossly generalistic, you could put half of Trump's supporters into what I call the **basket of deplorables**. Right? They're racist, sexist, homophobic, xenophobic, Islamophobic – you name it”. CBS via: <https://www.youtube.com/watch?v=PCHJVE9trSM>
- 133 https://www.washingtonpost.com/politics/meet-donald-trumps-basket-of-deplorables/2016/09/13/f90d5da6-7989-11e6-ac8e-cf8e0dd91dc7_story.html
- 134 <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/trump-musk-fight-timeline-history-b2764781.html>
- 135 <https://www.nbcnews.com/business/autos/elon-musk-recounts-his-excruciating-year-admits-taking-sleeping-pills-n901611>
- 136 <https://edition.cnn.com/2018/10/01/tech/elon-musk-joe-rogan>
- 137 <https://www.bbc.com/news/articles/cp9z2p3vr48o>
- 138 <https://www.theguardian.com/technology/2022/apr/15/twitter-poison-pill-elon-musk-takeover>
- 139 <https://edition.cnn.com/2023/10/27/tech/elon-musk-twitter-x-one-year-changes>
- 140 <https://www.raeson.dk/2023/vincent-f-hendricks-velkommen-til-elon-musks-offentlige-rum-nu-mod-betaling>
- 141 <https://www.raeson.dk/2024/mikkel-moeller-soerensen-og-vincent-f-hendricks-et-pennestroeg-kan-forandre-verden-vi-maa-tale-om-at-usas-hoejesteret-kan-krone-trump-til-konge>
- 142 <https://www.raeson.dk/2025/vincent-f-hendricks-og-mikkel-moeller-soerensen-i-raesons-kommende-trykte-nummer-velkommen-til-den-teknofeudale-aea>
- 143 <https://academic.oup.com/book/866>
- 144 <https://www.nytimes.com/interactive/2024/us/trump-investigations-charges-indictments.html>
- 145 <https://www.nytimes.com/2024/05/30/nyregion/trump-convicted-hush-money-trial.html>

-
- ¹⁴⁶ <https://www.economist.com/business/elon-musk-is-taking-twitthers-public-square-private/21808958>
- ¹⁴⁷ <https://www.raeson.dk/2023/vincent-f-hendricks-velkommen-til-elon-musks-offentlige-rum-nu-mod-betaling>
- ¹⁴⁸ <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/trump-musk-fight-timeline-history-b2764781.html>
- ¹⁴⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=hMbcMO5JgEo>
- ¹⁵⁰ <https://www.bbc.co.uk/news/resources/idt-ea3d3134-da3d-4a3b-8da0-e3be6537c04a>
- ¹⁵¹ <https://www.reuters.com/world/us/musk-says-he-never-said-hell-donate-45-million-trump-2024-07-24>
- ¹⁵² <https://www.youtube.com/watch?v=QzWjFzRMQNA>
- ¹⁵³ <https://x.com/elonmusk/status/1825723913051000851?lang=en>
- ¹⁵⁴ <https://www.businessinsider.com/elon-musk-pennsylvania-america-pac-donald-trump-harris-2024-11>
- ¹⁵⁵ https://www.youtube.com/watch?v=E_IWCI8nvHg
- ¹⁵⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=EaqqgidyAVg>
- ¹⁵⁷ <https://www.npr.org/2025/04/15/nx-s1-5355896/doge-nlr-elon-musk-spacex-security>
- ¹⁵⁸ <https://www.raeson.dk/2024/mikkel-moeller-soerensen-og-vincent-f-hendricks-et-pennestroeg-kan-forandre-verden-vi-maa-tale-om-at-usas-højesteret-kan-krone-trump-til-konge>
- ¹⁵⁹ <https://www.theguardian.com/us-news/2025/jan/20/trump-executive-orders-jan-6-pardons>
- ¹⁶⁰ <https://www.npr.org/2025/04/28/nx-s1-5377445/doge-musk-trump-100-days>
- ¹⁶¹ <https://www.youtube.com/watch?v=WliVf3UXIvA>
- ¹⁶² <https://www.bbc.com/news/articles/cly25yny3ego>
- ¹⁶³ <https://www.raeson.dk/2025/vincent-f-hendricks-og-mikkel-moeller-soerensen-i-raesons-kommende-trykte-nummer-velkommen-til-den-teknofeudale-æra>
- ¹⁶⁴ <https://www.theguardian.com/world/2023/sep/24/yanis-varoufakis-technofeudalism-capitalism-ukraine-interview>
- ¹⁶⁵ <https://www.raeson.dk/2024/vincent-f-hendricks-generation-z-har-et-godt-bud-paa-en-verden-med-kunstig-intelligens>
- ¹⁶⁶ <https://www.raeson.dk/2024/vincent-f-hendricks-om-kongehusdaekningen-dagene-hvor-vi-morede-os-selv-ihjel>
- ¹⁶⁷ <https://www.raeson.dk/2025/vincent-f-hendricks-og-mikkel-moeller-soerensen-i-raesons-kommende-trykte-nummer-velkommen-til-den-teknofeudale-æra>
- ¹⁶⁸ https://www.saxo.com/dk/saadan-ender-demokratiet_bog_9788702411836
- ¹⁶⁹ <https://www.djoefbladet.dk/artikler/2023/04/hendricks-sandheden-gaar-ikke-viralt>
- ¹⁷⁰ <https://www.politico.com/news/2024/12/22/trump-musk-arizona-turning-point-00195860>
- ¹⁷¹ <https://www.theguardian.com/us-news/2024/dec/28/trump-musk-h1b-visas>
- ¹⁷² <https://www.nytimes.com/2024/03/17/opinion/trump-tiktok-ban-china.html>
- ¹⁷³ <https://www.youtube.com/watch?v=NAgh90cC4KI>
- ¹⁷⁴ <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/trump-musk-fight-timeline-history-b2764781.html>
- ¹⁷⁵ <https://www.bbc.com/news/articles/cddz3n6vz0go>
- ¹⁷⁶ <https://www.bbc.com/news/articles/c0j76djzgpvo>
- ¹⁷⁷ https://www.youtube.com/watch?v=t_21LILjHsY
- ¹⁷⁸ <https://www.forbes.com/sites/saradorn/2025/07/07/the-musk-vs-trump-feud-latest-richest-man-trolls-president-over-epstein-list-again>

179 "Time to drop the really big bomb: @realDonaldTrump is in the Epstein files. That is the real reason they have not been made public. Have a nice day, DJT!"
<https://abcnews.go.com/Politics/day-after-blistering-exchange-trump-calls-elon-musk/story?id=122567621>

180 <https://www.washingtonpost.com/politics/2025/07/26/trump-epstein-musk-controversy>

181 <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/trump-musk-fight-timeline-history-b2764781.html>

182 https://bibliotek.dk/materiale/den-nikomacheiske-etik_aristoteles/work-of:870970-basis:20943408?type=bog

183 <https://www.youtube.com/watch?v=hMbcMO5JgEo>

184 <https://www.nytimes.com/2025/06/08/us/politics/trump-elon-musk-fight-power.html>

185 <https://www.nytimes.com/2025/06/06/us/politics/trump-musk.html>

186 <https://theconversation.com/elon-musk-plans-for-a-new-political-party-will-likely-be-derailed-by-a-us-political-system-hostile-to-new-voices-261334>

187 <https://edition.cnn.com/2021/11/16/media/steve-bannon-reliable-sources>

188 <https://www.brusselstimes.com/1447170/munich-security-conference-was-a-european-nightmare-says-president>

189 https://securityconference.org/assets/user_upload/MSC_Speeches_2025_Vol2_Ansicht.pdf

190 <https://www.bbc.com/news/articles/ceve3w121x1o>

191 <https://www.nbcnews.com/politics/national-security/zelenskyy-difficult-ukraine-survive-us-military-support-rcna192196>

192 <https://www.dr.dk/nyheder/udland/mette-frederiksen-efter-haard-tale-fra-jd-vance-vi-skal-bruge-vores-energi-paa-goere#!/>

193 <https://www.facebook.com/watch/?v=1525382954801931&vanity=zuck>

194 <https://www.forbes.com/sites/rebekahbastian/2025/01/12/understanding-the-real-cost-of-metas-policy-changes/>

195 <https://x.com/elonmusk/status/1997074246187512186>

196 <https://x.com/elonmusk/status/1997279325876367719>

197 <https://www.dw.com/en/german-election-why-elon-musk-is-promoting-the-far-right-afd/a-71186763>

198 <https://www.axios.com/2025/01/03/elon-musk-uk-tommy-robinson-starmer>

199 <https://www.politico.eu/article/eu-commissions-will-make-sure-x-musk-pay-120m-fine-transparency-rule/>

200 <https://www.politico.eu/article/europe-exhales-brussels-fines-elon-musk-x/>

201 <https://www.theguardian.com/technology/2025/jan/06/emmanuel-macron-joins-growing-criticism-elon-musk-europe>

202 <https://tvpworld.com/90448284/eu-slams-musk-for-x-post-comparing-bloc-to-nazi-germany>

203 <https://www.npr.org/2025/12/18/nx-s1-5648844/tiktok-deal-oracle-trump>

204 <https://www.npr.org/2025/01/18/nx-s1-5266146/tiktok-offline-supreme-court-ban>

205 <https://www.tiktok.com/@realdonaldtrump/video/7558116309083475230>

206 www.forbes.com/profile/larry-ellison/

207 <https://www.theguardian.com/business/2025/dec/22/larry-ellison-40-billion-paramount-warner-bros>

208 <https://www.axios.com/2025/12/18/tiktok-sale>

209 <https://www.techpolicy.press/trumps-tiktok-deal-would-further-entrench-big-tech-surveillance/>

210 <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-00813-0>

211 <https://www.raeson.dk/2024/vincent-f-hendricks-generation-z-har-et-godt-bud-paa-en-verden-med-kunstig-intelligens/>

212 <https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art10643027/I-Rusland-Kina-og-Nordkorea-har-de-masser-af-blod-at-spilde-%E2%80%93-og-det-koster-dem-ingenting#:~:text=Udtrykket%20%C2%BBjegy%20har%20masser%20af%20blod%C2%AB%20er,mod%20Ukraine%2C%20som%20ofte%20beskrives%20som%20en>

-
- ²¹³ <https://ru.thebarentsobserver.com/slovar-tradicionnyh-cennostej-kak-kreml-perepisyvaet-russkij-azyk/441006>
- ²¹⁴ <https://www.kristeligt-dagblad.dk/kultur/fat-det-nu-det-hele-handler-ikke-om-dig>
- ²¹⁵ <https://www.democracywithoutborders.org/36317/autocracies-outnumber-democracies-for-the-first-time-in-20-years-v-dem/>
- ²¹⁶ https://www.v-dem.net/documents/60/V-dem-dr__2025_lowres.pdf
- ²¹⁷ <https://dm.dk/akademikerbladet/aktuelt/10-formler-der-forandrede-verden/excentrisk-tysk-filosof-satte-menneskelig-fornuft-paa-formel/>
- ²¹⁸ <https://www.raeson.dk/2025/peter-viggo-jakobsen-om-droner-over-danmark-jeg-tror-ikke-russerne-kunne-have-oensket-sig-en-bedre-afvikling-af-operationerne/>
- ²¹⁹ <https://www.theguardian.com/technology/2020/may/28/zuckerberg-facebook-police-online-speech-trump>
- ²²⁰ www.vanityfair.com/news/2019/06/zuckerberg-says-safeguarding-democracy-is-above-our-pay-grade-aspen-ideas?srsId=AfmBOoryceHtffMmHuC23kWIExj-jtgp16gRXPko3D3eyPFtRx3YVc6
- ²²¹ <https://www.raeson.dk/2021/vincent-hendricks-kaere-folketing-lad-facebook-starte-med-at-leve-op-til-deres-egne-standarder/>
- ²²² <https://www.raeson.dk/2022/professor-vincent-f-hendricks-hvor-langt-gaar-musks-visioner-for-ytringsfriheden/>
- ²²³ <https://dm.dk/akademikerbladet/magasinet/2021/dm-akademikerbladet-nr-8-2021/det-offentlige-rum-er-paa-private-haender/>
- ²²⁴ <https://www.raeson.dk/2021/professor-vincent-f-hendricks-i-den-digitale-opmaerksomhedsoekonomi-er-vi-alle-data-produkter-fanget-i-en-krydsningen-mellem-et-panoptikon-og-et-kasino/>
- ²²⁵ <https://www.nature.com/articles/s44260-025-00051-1>
- ²²⁶ <https://www.raeson.dk/2022/professor-vincent-f-hendricks-corpokratiet-kommer-og-det-risikerer-at-kvaele-det-offentlige-rum-i-hvilket-det-liberale-demokrati-lever-og-aander/>
- ²²⁷ <https://www.a4medier.dk/aktuelt/artikel/vincent-hendricks-al-data-er-kreditinformation-det-gaelder-ogsaa-paa-arbejdsmarkedet>
- ²²⁸ <https://www.raeson.dk/2025/vincent-f-hendricks-om-julegaver-i-technofeudalismens-tid-hvad-du-oensker-skal-de-faa/>
- ²²⁹ <https://www.businessinsider.com/mark-zuckerberg-2010-10>
- ²³⁰ <https://www.raeson.dk/2022/professor-vincent-f-hendricks-corpokratiet-kommer-og-det-risikerer-at-kvaele-det-offentlige-rum-i-hvilket-det-liberale-demokrati-lever-og-aander/>
- ²³¹ <https://www.newyorker.com/news/annals-of-communications/how-jeff-bezos-brought-down-the-washington-post>
- ²³² <https://www.cnbc.com/2024/10/25/jeff-bezos-killed-washington-post-endorsement-of-kamala-harris.html>
- ²³³ <https://www.raeson.dk/2022/professor-vincent-f-hendricks-hvor-langt-gaar-musks-visioner-for-ytringsfriheden/>
- ²³⁴ <https://www.euronews.com/business/2026/02/16/big-techs-ai-spending-is-ballooning-but-will-it-crush-europe>
- ²³⁵ <https://www.information.dk/indland/leder/2019/12/grotesk-argument-mere-overvaagning-kommer-justitsministeren>
- ²³⁶ <https://www.facebook.com/Debatten/videos/744958144483138>
- ²³⁷ <https://www.raeson.dk/2022/vincent-f-hendricks-eus-nye-lovpakke-skal-bekaempe-techplatformenes-vilde-vesten/>
- ²³⁸ https://companiesmarketcap.com/tech/largest-tech-companies-by-market-cap/?utm_source=chatgpt.com
- ²³⁹ <https://www.chathamhouse.org/2026/02/west-vs-west-munich-security-conference>
- ²⁴⁰ <https://www.cato-unbound.org/2009/04/13/peter-thiel/education-libertarian/>
- ²⁴¹ www.vanityfair.com/news/2019/06/zuckerberg-says-safeguarding-democracy-is-above-our-pay-grade-aspen-ideas
- ²⁴² <https://www.theguardian.com/books/2023/nov/25/we-will-coup-whoever-we-want-the-unbearable-hubris-of-musk-and-the-billionaire-tech-bros>

²⁴³ <https://www.tabletmag.com/sections/arts-letters/articles/who-is-nick-land>

²⁴⁴ <https://newrepublic.com/article/183971/jd-vance-weird-terrifying-techno-authoritarian-ideas>

²⁴⁵ <https://www.nytimes.com/2024/08/03/us/politics/jd-vance-donald-trump-2024-campaign.html>

²⁴⁶ <https://newhampshirebulletin.com/2022/07/29/an-antidemocratic-philosophy-called-neoreaction-is-creeping-into-gop-politics/>

Demokrati og tech er æbler og appelsiner, olie og vand. De to ligner ikke hinanden og – væsentligere endnu – vil ikke det samme. Demokratiet vil sikre den bedste balance mellem individuel autonomi og almenvællets bedste – techindustrien vil kontrollere alt, ned til farven i vindingerne på det sidste garnnøgle.

I OLIE OG VAND beskriver Vincent F. Hendricks og Mikkel-Møller Sørensen omfanget og kompleksiteten af disse omvæltninger – og stiller det afgørende spørgsmål: "Kan demokratiet overleve tech?"

RÆSON